

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Bc. Kateřina Stošková
Komparace separatistických stran v Belgii a Skotsku
Diplomová práce

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Komparace separatistických stran v Belgii a Skotsku vypracovala samostatně a citovala jsem všechny zdroje.

V Olomouci 28.3. 2019

Podpis:

Poděkování

Děkuji Mgr. Petře Měšťánkové, Ph.D. za odborné vedení práce a za poskytnutí cenných rad, které mi pomohly ke vzniku této práce.

Obsah

Seznam zkratk.....	6
Seznam grafů.....	7
Seznam tabulek.....	7
Seznam obrázků.....	7
Úvod.....	8
Cíl práce, výzkumné otázky a hypotézy.....	8
Metodologie.....	9
Struktura práce.....	10
Zdroje informací.....	11
1. Teoretická část.....	13
1.1 Národní identita a nacionalismus.....	13
1.2 Regiony, regionalizace a regionalismus.....	15
1.3 Separatismus a secese.....	16
1.4 Politická strana, regionální strana a secesní strana.....	19
2. Příklad Vlámka.....	22
2.1 Postavení Vlámka v rámci Belgie.....	22
2.2 Vlámský stranický systém a postavení v rámci celé Belgie.....	24
2.3 Hlavní separatistické strany.....	28
2.3.1 Vznik a vývoj Nové vlámské aliance.....	29
2.3.2 Vznik a vývoj Vlámského zájmu.....	30
2.3.3 Ospravedlnění odtržení.....	34
2.3.3 Způsob prosazení separace.....	37
2.3.4 Dosažené výsledky.....	39
3. Skotsko.....	41
3.1 Postavení Skotska ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska.....	41
3.2 Stranický systém Skotska a postavení v rámci celého Spojeného království.....	44
3.3 Charakteristika hlavních separatistických stran.....	47
3.3.1 Vznik a vývoj Skotské národní strany.....	48
3.3.2 Ospravedlnění odtržení Skotska.....	50
3.3.3 Prosazení nezávislosti.....	54

3.3.4 Dosažené úspěchy SNP	55
4. Komparativní část.....	60
4.1 Vztah centra a periferie	60
4.2 Vývoj a struktura stran.....	61
4.3 Ospravedlnění odtržení	63
4.4 Prosazení nezávislosti	65
Závěr	67
Zdroje informací	70
Anotace	76
Klíčová slova	76
Annotation	77
Key words.....	77

Seznam zkratek

EU - Evropská unie

VB - Vlámský zájem

N-VA - Nová vlámská aliance

SNP - Skotská národní strana

CDH - Humanistický demokratický střed

CDnV - Křesťansko-demokratická strana Vlámka

CD&V - Křesťanskodemokratická a Vlámská strana

OPEN VLD - Otevření vlámských liberálů a demokratů

PS - Socialistická strana

CVP - Vlámská křesťanská lidová strana

GROEN - Vlámská strana zelených

UF - Frankofonní unie

PvdA - Strana práce

SP. A - Socialistická strana jinak

VU - Lidová unie

MR - Reformní hnutí

SCC - Skotská národní rada

CON - Konzervativní a unionistická strana

LAB - Liberální demokraté

SLD - Skotská liberální strana

LP - Labouristická strana

SGP - Skotská strana zelených

LD - Liberální demokraté

Seznam grafů

Graf č. 1 Výsledky voleb VB a N-VA do Dolní komory	33
Graf č. 2 Výsledky voleb VB a N-VU do Senátu.....	33
Graf č. 3 Výsledky voleb VB a N-VA do Vlámského parlamentu	34
Graf č. 4 Výsledky voleb do Evropského parlamentu.....	34

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 Volby do Vlámského parlamentu	27
Tabulka č. 2 Volební výsledky do Dolní komory	28
Tabulka č. 3 Rozdělení pravomocí po devoluci	43
Tabulka č. 4 Výsledky voleb do Skotského parlamentu	46
Tabulka č. 5 Výsledky voleb do dolní komory Westminsteru	47
Tabulka č. 6 Srovnání přenesených pravomocí ve Skotsku a Vlámku	61

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 Grafické znázornění secese	18
Obrázek č. 2 Grafické znázornění separace.....	18
Obrázek č. 3 Demokratický deficit.....	53
Obrázek č. 4 Skotský přechod k nezávislosti	57
Obrázek č. 5 Rozdělení moci v případě nezávislosti Skotska	58
Obrázek č. 6 Výsledky referenda o nezávislosti Skotska	59

Úvod

Jak napovídá název diplomové práce, text je zaměřen na komparaci separatistických stran v Belgii (konkrétně oblast Vlámka) a ve Skotsku. V první dekádě 21. století se o separatismu diskutuje mnohem více než kdy dříve. Snahy o prosazení autonomie či secesi státního území nalezneme po celém světě. Toto platí i pro Evropu, zde lze spatřovat největší ohniska separatistických snah v Baskicku a Katalánsku (Španělsko), Jižním Tyrolsku (Itálie), Skotsku (Spojené království) a Vlámku (Belgie).¹ Dané téma jsem si zvolila proto, že to je velice aktuální problém současné doby a zaujalo mě zaobírat se tématem, které se ještě v průběhu psaní diplomové práce může vyvíjet, a tak mohu zkoumat nové skutečnosti. Pro tyto dva konkrétní regiony jsem se rozhodla z toho důvodu, že se v obou případech jedná o region uvnitř monarchie. Důležitým faktem je, že Belgie je na rozdíl od Spojeného království federací, tak proto mohu zkoumat i odlišné postavení mezi centrem a periferií.

Cíl práce, výzkumné otázky a hypotézy

Cílem diplomové práce je srovnávací analýza politických stran prosazujících nezávislost svého regionu. Politické strany jsou v těchto konkrétních případech hlavními aktéry prosazující nezávislost. Pro výzkum u regionu Vlámka jsem si zvolila dvě politické strany, a to konkrétně Novou vlámskou alianci (dále jen N-VA) a Vlámský zájem (dále jen VB), neboť obě prosazují secesi Vlámka od Belgie a vzhledem k odlišnosti způsobu, jakým toho chtějí docílit, mohu srovnávat i tyto dvě strany mezi sebou. Co se týká Skotska, zde se zaměřím na hlavního aktéra v regionu, a tím je Skotská národní strana (dále jen SNP).

Diplomová práce si klade za úkol odpovědět na tři výzkumné otázky. Hlavním výzkumnou otázkou je:

1. Jaké jsou hlavní rozdíly a podobnosti mezi Skotskou národní stranou, Vlámským zájmem a Novou vlámskou Aliancí?

K první výzkumné otázce se následně váží tyto další dílčí otázky:

2. Jakými faktory zkoumané separatistické strany ospravedlňují vytvoření nezávislého státu?

¹ KRISTEN, Vojtěch. *Katalánsko není jediné. 7 dalších států v Evropě, kde bují separatistické nálady* [online]. info.cz, 1. října 2017, 2008 [cit. 28. březen 2019]. Dostupné na <<https://www.info.cz/svet/katalansko-neni-jedine-7-dalsich-statu-v-evrope-kde-buji-separatisticke-nalady-16820.html>>.

3. Lze spatřovat podobnosti ve způsobu prosazení nezávislého státu u zkoumaných subjektů?

Hypotézou k hlavní výzkumné otázce je, že ačkoli shodně prosazují nezávislost svého regionu, mají strany odlišné postavení ve stranickém systému, jelikož zde jsou patrné odlišnosti nejen v délce existence stran (SNP figuruje v politice mnohem déle a za tu dobu mohla na svoji stranu obrátit velké množství voličů), ale také v tom, že vlámské strany působí jak na regionální, tak na celostátní úrovni, zatímco postavení SNP na celostátní úrovni je převážně marginální. To může mít vliv na schopnost stran prosadit své programové teze.

U druhé výzkumné otázky jsem si stanovila konkrétní faktory, jako jsou národní identita a s ní spojený jazyk, ekonomika a politika, kterými politické strany ospravedlňují odtržení. Co se týká národní identity a jazykového faktoru, zde mne bude zajímat, jak důležitou roli hraje postoj k národní identitě a jazyková odlišnost ve zkoumaných regionech k ospravedlnění nezávislosti. U ekonomického faktoru se zaměřím na rozdíly v HDP mezi regionem usilujícím o secesi a ostatními částmi státu. V případě Skotska zohledním příjmy z ropných nalezišť nacházejících se na jeho území, jelikož se jedná o jeden z podstatných příjmů skotského hospodářství a již od sedmdesátých let lze ropná naleziště považovat za jeden z hlavních důvodů pro nezávislost. Posledním faktorem je politická odlišnost, zde se zaměřím na to, jak moc jsou zkoumané strany ve svých snahách o vytvoření nezávislého Skotska a Vlámka ovlivněny rozdílnou politikou vládnoucích stran. Zde pro mne bude podstatné také vymezení odlišných politických postojů v rámci centra a periferie.

V této části diplomové práce budu vycházet z primárních zdrojů, kterými jsou programové teze a manifesty stran z posledních deseti let. Na základě těchto dokumentů budu potvrzovat či vyvracet, zda tyto faktory hrají důležitou roli v ospravedlnění separatistických snah. Předpokládám, že dojde ke shodě u ekonomického faktoru a částečně u politického, avšak myslím si, že postoj k národní identitě bude odlišný ve Vlámku než ve Skotsku. Od poslední výzkumné otázky očekávám, že způsob prosazení nezávislosti u zkoumaných subjektů bude stejný. Pro zodpovězení třetí výzkumné otázky budu vycházet převážně z programových tezí a manifestů separatistických stran, v případě Skotska také z dokumentu, který předcházel konání referenda o nezávislosti a z Edinburské dohody z roku 2012.

Metodologie

Práce je komparativní případová studie, která zkoumá dva případy, u kterých provádím synchronní komparativní analýzu, jelikož zkoumám převážně současný stav skutečnosti. V první části diplomové práce použiji vědecký popis, na základě kterého definuji pojmy, které

budou následně použity i v dalších částech diplomové práce, částečně využiji i metodu historického popisu u jednotlivých politických stran. Důležitou metodou pro mou diplomovou práci byl empiricko-analytický přístup. Pomocí analýzy si odpovím na stanovené hypotézy, které buď potvrdím, nebo vyvrátím. Co se týká empirické části, zde posloužily jako podklady jednotlivé dokumenty politických stran, jejich předvolební programy a manifesty. Ve své diplomové práci budu pracovat také s metodou dedukce, neboť se budu snažit dojít k určitým zobecněním, ale současně i s metodou indukce, jelikož budu vyhodnocovat statistické údaje (volební výsledky stran).

Struktura práce

Diplomová práce je rozdělená do čtyř kapitol, první z nich má teoretický charakter. V této části práce se zaměřím na vědecký popis jednotlivých pojmů nepostradatelných pro pochopení problematiky následujících kapitol. Nejprve se zaměřím na pojem národní identita a s ní úzce související nacionalismus, jelikož tyto pojmy rovněž souvisí se separatismem. Současné politické separatistické strany se totiž mnohdy označují za národní a na základě svého vlastního pojetí národní identity se snaží prosadit své zájmy. Jelikož práce částečně pojednává i o vztahu centra a periferie, rozhodla jsem se do této kapitoly zařadit i pojmy region, regionalizace a regionalismus, kde mezi sebou tyto pojmy odliším. V další podkapitole se zaměřím na pojmy secese a separatismus, které vymezím na základě shodných i odlišných definic různých autorů. Závěrečnou část této kapitoly jsem věnovala hlavním aktérům prosazujícím nezávislost, kterými jsou politické strany. Nejprve jsem definovala politické strany a jejich funkce a následně jsem se rozhodla i pro definici jednotlivých druhů politických stran, které je možné následně aplikovat v textu.

Následující dvě kapitoly mají stejnou strukturu a jsou rozděleny podle jednotlivých zkoumaných regionů. Druhá kapitola je zaměřena na Vlámsko. Zde jsem se rozhodla pro lepší porozumění následujících podkapitol a alespoň krátce se zaobírat na základě metody historického popisu zaobírat procesem federalizace v Belgii a současným postavením Vlámka. Další podkapitola pojednává a současném postavení VB a N-VA uvnitř stranického systému vůči ostatním politickým stranám Vlámka a Belgie. Třetí kapitola je zaměřena na charakteristiku hlavních separatistických stran, kterými jsou VB a N-VA, krátce nastíním jejich vznik a vývoj. V této kapitole jsem prováděla komparativní analýzu i mezi VB a N-VA. U obou stran jsem zkoumala hlavní faktory ovlivňující vlámský separatismus. Závěr této kapitoly jsem věnovala dosaženým úspěchům obou stran v souvislosti s nezávislostí Vlámka.

Druhá kapitola se zaměří na Skotsko. Zde jsem se rozhodla pro lepší porozumění následujících podkapitol alespoň krátce na základě metody historického popisu nastínit historii současného postavení Skotska uvnitř Spojeného království. V této podkapitole se zaměřím na vztah centra a periferie a poskytnu výčet delegovaných pravomocí pro skotský parlament. Další podkapitola pojednává a současném postavení SNP uvnitř stranického systému vůči ostatním politickým stranám Skotska i Spojeného království. Ve třetí podkapitole jsem se zaměřila na charakteristiku hlavních separatistických stran, kde jsem přiblížila vznik a vývoj SNP a následně jsem zkoumala důvody ospravedlnění odtržení Skotska a způsob, jakým by strana chtěla nezávislost prosadit. Závěr této kapitoly jsem věnovala dosaženým úspěchům SNP v souvislosti s nezávislostí Skotska.

Poslední kapitola je zaměřená na samotnou komparaci. V této kapitole se pokusím odpovědět jak na hlavní, tak vedlejší výzkumné otázky. Zaměřím se převážně na vymezení hlavních podobností a rozdílů mezi SNP a vlámskými stranami. Následně komparuji pomocí jednotlivých programových dokumentů jak jednotlivé faktory, kterými separatisté ospravedlňují nezávislost regionu, tak způsob, jakým by chtěli nezávislosti docílit.

Zdroje informací

Téma komparace separatistických stran je v ČR zmapováno jen částečně. Obecné teorie secese a separatismu jsem našla pouze u jednoho českého autora, který vycházel ze zahraničních zdrojů. Samozřejmě to je dle mého názoru logické, že v ČR nelze najít větší množství specialistů na tuto problematiku, neboť problém secese a separatismu se již ČR netýká a slycháváme o ní jen v souvislosti s jinými evropskými zeměmi. Co se týká charakteristik zkoumaných politických stran, zde jsem již zaznamenala větší množství publikací zaměřujících se konkrétně na SNP či VB a N-VA. Tématu srovnání politických systémů se v ČR věnuje hlavně B. Říchová, která je specialistkou na komparativní analýzy a její publikace jsem v této práci využívala.

V teoretické části jsem vycházela z knižních zdrojů českého i zahraničního původu a z několik odborných článků. Z českých autorů mi byla velmi přínosná publikace *Politický secesionismus a etické teorie* politologa Přemysla Rosůlka, který se aktivně zabývá problematikou secesionismu a nacionalismu. Tato publikace mi nastínila různé pohledy na definici secese a separatismu. Dále pro mne byla užitečná publikace V. Fialy a B. Říchové *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*, kterou jsem využila v teoretické i praktické části tématu jak k procesu devoluce a belgické federalizace.

V diplomové práci jsem pracovala mnohdy i s odbornými články. Nejlépe se mi pracovalo s článkem *Separatistické tendence v současné Evropě: Katalánsko, Skotsko a Vlámsko na cestě k nezávislosti?* od K. Dvořákové a M. Ferrarové, který komparuje obecně separatistické tendence v Katalánsku, Skotsku a Vlámsku a tento zdroj jsem využila v celém průběhu diplomové práce. Co se týká zahraničních zdrojů, zde jsem převážně využila odborné články, asi nejpřínosnější pro mne byl článek *Régis. Ethno-regionalist parties in Europe: a typology. Perspective on Federalism* od autora R. Dandoye, kde jsem našla rozdělení jednotlivých separatistických stran na independentenské a iredentistické či autonomistické. Toto rozdělení jsem následně využila při charakteristice jednotlivých zkoumaných politických stran. Dalšími zahraničními autory, z jejichž publikací jsem čerpala, jsou například: Lieven De Winter (*Regionalist parties in Western Europe*), Kris Deschouwer (*Politics beyond the state: actors and policies in complex institutional settings*) či Andrei Kreptul (*The Constitutional Right of Secession in Political Theory and History*).

V praktické části jsem vycházela převážně z programových tezí a manifestů jednotlivých stran. U SNP byly manifesty mnohem lépe dohledatelné a s anglickým zněním se mi také lépe pracovalo. V případě vlámských stran pro mne byla práce s dokumenty náročnější, neboť jsem je našla jenom v původním znění, což znamená v holandštině. Velmi přínosným mi byl dokument o budoucnosti Skotska, který vydala tehdejší skotská vláda (SNP byla vládnoucí stranou), neboť tento dokument zahrnuje veškeré argumenty pro nezávislost Skotska a ukazuje, jakým způsobem by k případné nezávislosti mělo dojít.

1. Teoretická část

V této úvodní kapitole vymezím základní pojmy, které budou v následující práci použity. Nejprve považuji za vhodné přiblížit termín národní identity a s ním těsně související nacionalismus. Jelikož se práce bude dotýkat také vztahu centra a periferie, přiblížím v této kapitole pojmy region, regionalizace a regionalismus. Následně se zaměřím na pojem separatismus a s ním úzce související pojem secese, jelikož se jedná o pojmy lehce zaměnitelné. Na závěr přiblížím definici politické strany v kontextu separatismu.

1.1 Národní identita a nacionalismus

Národní identita je klíčovým termínem pro následující části diplomové práce. Současné politické separatistické strany se mnohdy označují za národní. Tyto politické strany se snaží, na základě snahy o udržení si vlastního pojetí národní identity, prosadit své politické zájmy. Rozdílné vnímání národní identity lze označit za jednu z hlavních příčin separatistických tendencí u zkoumaných regionů.

Národní identita se začala formovat v Evropě po pádu Karolínského říše, kdy šlechta a duchovní byli označováni latinským termínem *natio*-národ. Podstatou bylo zdůraznit používání společného jazyka a společnou historickou zkušenost. Od patnáctého století do současnosti jsou za národ považováni lidé, kteří sdílejí zákony, politické instituce a kulturu na určitém území s pevně vymezenými hranicemi.² Po druhé světové válce se prohloubil zájem o zkoumání národní identity převážně u sociálních vědců, zejména v oblasti politických věd. Na základě jejich poznatků R. Grew zdůraznil, že pro politický vývoj hrají klíčovou roli elity, což znamená, že situace jsou odlišné tam, kde tyto elity sdílejí národní identitu a mohou ji využít pro působení na širší populaci.³ Národní identitu lze prosazovat prostřednictvím národních hnutí. Národní hnutí je organizované národně uvědomělé společenství, které se na svém území snaží docílit politického sebeurčení. Nezřídka dochází k tomu, že národní hnutí stojí na počátku utváření národa.⁴

Je důležité si uvědomit, že od 50.-60. let 20. století došlo k oživení otázek o zdroji a sociální funkci národní identity. Existence národně osvobozených hnutí po celém světě nás utvrzuje v tom, že pocit společné identity může formovat národy nebo podněcovat jejich vznik, a tak i zásadně měnit společnost. V souvislosti s utvářením národní identity došlo

² VLACHOVÁ, Klára, ŘEHÁKOVÁ, Blanka. Národ, národní identita a národní hrdost v Evropě. *Sociologický časopis*, 2004, roč. 40, č. 4, s. 489-491.

³ GREW, Raymond. *Konstrukce národní identity*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003, s. 203-206.

⁴ DANN, Otto. *Utváření národní identity*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003, s. 356.

za posledních dvacet let k rozvoji regionalismu. Svědky takového citění jsme například u Skotska, Welsu či u Katalánska a Baskicka. Podle Grewa takového citění ve své nejmilitantnější podobě může ohrožovat celé státy.⁵

Co se týká národních charakteristik, které tvoří základní prvky národní identity, lze na základě nich národ považovat nejen za společnost kulturní, vycházející ze společného jazyka, historie či kultury, ale také za společnost politickou, která vychází ze společného občanství.⁶ Například J. Keane označuje národ jako „*societas civilis*“, v překladu občanskou společnost, kdy dle jeho podání se jedná o určitou politickou komunitu občanů určitého státu, kteří jsou oprávněni účastnit se politicky a tím uplatňovat svou suverenitu.⁷ Dle názoru A.-M. Thiesse je národní identita tvořena dvěma základními faktory, a to teritoriem a historicko-kulturním základem, který vychází z jazyka.⁸

Hovořím-li o identitě národa v politicko-systémové rovině, tak je národ chápán jako společnost, která je v ideálním případě soustředěná ve státě. Národní identita je nepostradatelným prvkem k dosažení politických cílů, jelikož existuje-li slabá národní identita, vede to k slabé občanské společnosti.⁹ V současnosti je postavení národních států v mezinárodních vztazích jako platných politických útvarů, které mohou nabývat suverenitu, odvislé od uznání jiných suverénních států.¹⁰

Podle K. Dvořákové a M. Ferrarové, které ve svém článku vycházejí z J. Keatinga, a B. Říchové, jsme v dnešní době svědky postupného vývoje nestátních národů (stateless nations), jejichž území se neshoduje s územím států, ve kterých žijí, se kterými se neztotožňují a které mají vlastní pojetí národní identity. Mohla by nastat situace, kdy daný stát nemusí přiznat svým národnostním menšinám status národa. K budování národní identity může dojít i prostřednictvím regionů.¹¹

Pohlíží-li se na národní identitu z ideologické roviny, tak lze konstatovat, že úzce souvisí s nacionalismem. Nacionalismus v souvislosti s národní identitou může být zaměřený například na formování nového národa, nebo jako prestižní nacionalismus zaměřený na posílení moci a postavení v již existujícím národě. A. Heywood považuje za podstatu nacionalismu to, že si všechny národy musejí vládnout samy. M. Haller poukazuje na fakt, že se termín

⁵ GREW: *Konstrukce národní identity*, s. 203-206.

⁶ DVOŘÁKOVÁ, Kateřina, FERRAROVÁ, Miroslava. *Separatistické tendence v současné Evropě*, s. 32.

⁷ KEANE, John. *Civil Society, Definitions and Approaches* [online]. johnkeane.net, 8. června 2009 [cit. 18. 30. ledna 2019]. Dostupné na <http://www.johnkeane.net/wp-content/uploads/2009/01/jk_civil_sciety_definitions_encyclopedia.pdf>.

⁸ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: *Separatistické tendence v současné Evropě*, s. 43-44.

⁹ VLACHOVÁ, ŘEHÁKOVÁ: *Národ, národní identita a národní hrdost v Evropě*, s. 490.

¹⁰ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: *Separatistické tendence v současné Evropě*, s. 31-62.

¹¹ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: *Separatistické tendence v současné Evropě*, s. 32-33.

nacionalismus neměl používat jenom v negativním smyslu jako označení pro agresivní ideologii, ve které se vyhraněná národní identita střetává se zájmy jiných, zpravidla sousedních národů.¹² Pojem nacionalismus je třeba odlišit od zaryté doktríny spojené s xenofobií, rasismem a diskriminací jiných národů. Jelikož o nacionalismu lze hovořit také v případě, že se jedná o politickou ideologii, která chrání právo národů na jeho existenci.¹³ V souvislosti s tím M. Guibernau hovoří o takzvaném emancipačním nacionalismu, který je charakteristický tím, že národ se necítí dostatečně uznáný a reprezentovaný státem, v němž žije, a tak bojuje za právo být uznán, aby mohl rozhodovat samostatně o své politické budoucnosti demokratickými prostředky.¹⁴ K. Dvořáková a M. Ferrarová, které vycházejí z Ch. Connollyho, označují Skotsko i Vlámko za „*nestátní národy, teritoriálně dobře zakotvené, s jedinečnou historicky vytvořenou politikou, kulturní a ekonomickou identitou, kterou si uchovaly i přes své dlouhodobé začlenění do širšího celku.*“¹⁵ V souladu s předchozím výkladem mohou říci, že Skotsko (SNP) i Vlámko (VB, N-VA) budou vhodnými subjekty pro komparaci, jelikož u nich lze spatřovat snahu o udržení si vlastního pojetí národní identity na základě politickém, ekonomickém, kulturním a v případě Vlámka i na základě jazykové odlišnosti.

1.2 Regiony, regionalizace a regionalismus

Jelikož diplomová práce pojednává o jednotlivých regionech s určitou mírou autonomie, považují za potřebné definovat terminologii spojenou s touto problematikou. Region je v odborné literatuře vymezen jako regionální jednotka, která musí být menší než státní celek, ve kterém se nachází. V tomto případě může být region nadán určitou autonomií, která je však vázána na centrální vládu. B. Říchová a V. Fiala poukazují na to, že se jedná o mezistupeň mezi centrální vládou a lokální správou. Co se týká prostorového vymezení, je možné region označit za kulturní a politickou jednotku, která je vázána na specifické jazykové a etnické odlišnosti obyvatelstva. Region však může obsahovat funkční i prostorové rysy, například, pokud se jedná o určitou administrativní jednotku, která je svázaná s teritoriem obývaným specifickou skupinou. V souvislosti s regiony je vhodné uvést, že nenahrazují stát ani nedochází ke splynutí se státem.¹⁶

¹² VLACHOVÁ, ŘEHÁKOVÁ: Národ, národní identita a národní hrdost v Evropě, s. 489-492.

¹³ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: Separatistické tendence v současné Evropě, s. 33.

¹⁴ GUIBERNAU, Montserrat. Secesionism in Catalonia: After Democracy. *Ethnopolitics: Formerly Global Review of Ethnopolitics*. 2013, roč. 12, č. 4, s. 372.

¹⁵ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: Separatistické tendence v současné Evropě, s. 33.

¹⁶ FIALA, Vlastimil, ŘÍCHOVÁ, Blanka a kol. *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. Praha: Moneta-FM, 2002, s. 10-11.

V souladu s předchozím výkladem považují za nezbytné zmínit také termíny regionalizace a regionalismus. V rámci regionalizace dochází ke snaze o vytvoření nové úrovně organizace státu. Jedná se o proces, kdy jednotlivé vlády přenášejí konkrétně stanovené pravomoci na regiony.¹⁷ „Jako taková směřuje regionalizace shora dolů, je technokratická a fakticky centralistická (ve smyslu aktivního podílu centra na přenášení kompetencí a rozhodování o jejich podobě a obsahu).“¹⁸ Dle G. Marcova a L. Vereblyi není regionalizace vázána na kvalitu unitárního státu nebo federálního státu. Regionalizace se vztahuje výhradně k institucím s tím, že je vázána na zájmy centra, zatímco regionalismus je spjat s politickým, ale taktéž s ideologickým zázemím obyvatel daného regionu.¹⁹

O teorii regionalismu platí, že regiony jsou definovány prostřednictvím lidí, kultury a jazyka. Právě tyto faktory jsou pokládány za ukazatel, který dokazuje existenci určité specifické jednoty, která má právo na autonomii. Politická hnutí se převážně snaží legitimizovat větší kontrolu na daném teritoriu od občanů zde žijících, či vytvoření regionálních vlád. Regionalismus se od regionalizace odlišuje tím, že je spojen s požadavkem decentralizace politické moci. Jedním z hlavních rysů regionalismu je požadavek demokratizace, čímž se rozumí zvýšení účasti obyvatel periferie na úkor centra. Regionalismus úzce souvisí s ekonomickými jevy neboť tyto, jevy jako je například nezaměstnanost, mohou mobilizovat obyvatelstvo ve snaze o lepší rozvoj oblasti a prosazení ekonomické modernizace.²⁰

Mnoho evropských regionů v průběhu 70. let minulého století dosáhlo díky procesu decentralizace a národnostní emancipace určitého stupně autonomie. Stát převedl část svých kompetencí na lokální úroveň, a tak některé regiony získaly i své vlastní instituce, například regionální parlamenty či vlády. I přes rozsáhlou decentralizaci a vytvoření autonomních regionů nedošlo k utlumení volání po vzniku nových států.²¹

1.3 Separatismus a secese

Význam pojmu secese lze nalézt již v antickém Římě, kdy se hovořilo o slovesu *secedere*, *se* znamenalo „dovolené“ a *cedere* „jít“. V době antického Říma byl tento pojem spojen s dočasnou migrací plebejců. Do poloviny 19. století neměl pojem secese politický význam, secese původně znamenala „odloučení duše od těla“, anebo „odchod z jedné místnosti do druhé“. Po rozkolu „The Church of Scotland“ v roce 1733 se separatisté sami začali nazývat

¹⁷ HLOUŠEK, Vít. KOPEČEK, Lubomír. ŠEDO, Jakub. *Politické systémy*. Brno: Barrister & Principal, 2011, s. 227.

¹⁸ FIALA, ŘÍCHOVÁ: *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*, s. 13.

¹⁹ Tamtéž, s. 13.

²⁰ Tamtéž, s. 13-15.

²¹ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: *Separatistické tendence v současné Evropě*, s. 33.

seceders, a tím se stali součástí secesionistické církve, která využívala výraz secese i ve svém názvu (The Secession Church). Náboženské členění ve Skotsku vedlo k postupnému uvědomování secesionismu v politickém prostředí. Pojem secese se dále rozvíjel v souvislosti s občanskou válkou v Americe, kdy se objevil i poprvé v The English Oxford dictionary.²²

Vzhledem k tomu, že mezi badateli sociálních věd neexistuje úplná shoda v definici secese, dochází při špatném výkladu často k nedorozumění. Dle širšího pojetí smyslu slova lze secesi chápat jako odtržení od jakékoliv politické či náboženské organizace. Podle P. Rosúlka lze za secesi považovat jakoukoliv snahu o politické odtržení i přesto, že se nemusí týkat jen odtržení od státu.²³ Secese je projevem vzniku deficitu, který se vytváří mezi centrem a periferií a na základě toho může docházet ke zrodu politických hnutí, které se snaží docílit vyhlášení nezávislosti. Jde rovněž o ustanovení orgánů nového státu, který bude vykonávat kontrolu nad územím regionu a následně získá plnohodnotné uznání. V této souvislosti považuji za vhodné zmínit definici R.J. Wooda, který označuje secesionistické hnutí jako „*teritoriálně definované skupiny usilující o formální odloučení od ústřední politické moci a o vyhlášení nezávislého státu.*“²⁴ Jeden z důvodů vzniku a vývoje secesionistických hnutí lze spatřovat u skupin, které ve státě nemají politickou moc, anebo pociťují kulturní a politické vyloučení, a proto cítí ohrožení své vlastní kultury.²⁵

Separatismus a secese jsou pojmy, které je velice obtížné definovat, jelikož je někteří autoři rázně rozlišují, zatímco jiní je ztotožňují. Dle názoru R.J. Wooda a M. Hechtera lze separatismus označit za pojem, který popisuje určité politické hnutí, které se snaží dosáhnout omezení státní moci a se vztahuje na určité území. Tito dva autoři zastávají názor, že separatismus lze považovat za snahu o regionální či místní autonomii, ale bez nutnosti dosáhnout úplného odtržení od státu.²⁶ A. Kreptul poukazuje na jednotlivé rozdíly mezi secesí a separatismem, kdy dle jeho názoru se o secesi jedná jen tehdy, pokud má dojít k úplnému oddělení od státu, zatímco separatismus označuje jako situaci, která vznikne oddělením při zachování územní celistvosti státu.²⁷ Na obrázcích č. 1 a 2 je možné vidět, jak P. Rosůlek znázorňuje secesi a separatismus graficky na základě předešlé definice A. Kreptula. Příkladem secese je oddělení Norska od Spojeného království Švédska a Norska v roce 1905

²² ROSŮLEK, Přemysl. *Politický secesionismus a etické teorie. Allen Buchanan a jeho kritici*. Brno: Barrister & Principal, 2014, s. 19.

²³ Tamtéž, s. 19-20.

²⁴ Tamtéž s. 20.

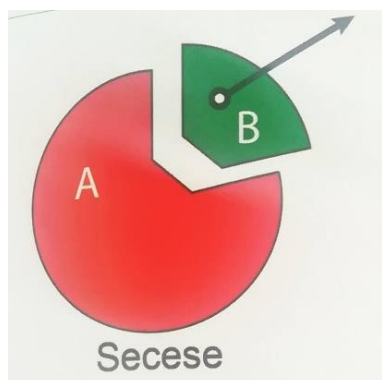
²⁵ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: *Separatistické tendence v současné Evropě*, s. 32-35.

²⁶ Tamtéž, s. 28.

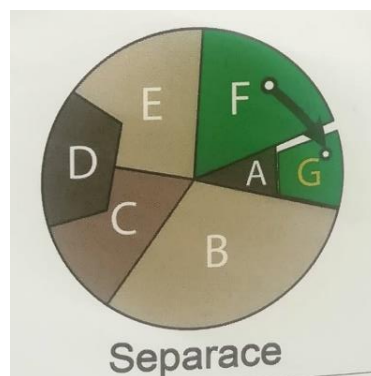
²⁷ ROSŮLEK: *Politický secesionismus a etické teorie...*, s. 28.

nebo vytvoření nezávislé Černé Hory v roce 2006. Konkrétním příkladem separatismu, dle výše zmíněné definice A. Kreptula, je separatismus kantonu Jura v roce 1978.²⁸

Obrázek č. 2 Grafické znázornění secese

Obrázek č. 1 Grafické znázornění separace

Zdroj: ROSŮLEK, Přemysl. *Politický secesionismus a etické teorie. Allen Buchanan a jeho kritici*. Brno: Barrister & Principal, 2014, příloha č. 1.

Důvody pro zrod secesionistických snah lze spatřovat v rozdílnosti jazykové, náboženské či rasové, ale kupříkladu také i na základě odlišnosti geografické, ekonomické, psychologické a politické. Pro následující část diplomové práce je podstatné blíže se seznámit zejména s faktory jazykovými (úzce souvisí s národní identitou), ekonomickými a politickými, které se nejvíce dotýkají zkoumaných subjektů. Jazyková odlišnost hraje v separatistických tendencích značnou roli, a to na základě toho, že jazyk se považuje za jeden z výrazů národní identity. Například F. Tétart zdůrazňuje význam jazyka, jelikož poukazuje na skutečnost, že právě jazyk se postupem času stal důležitým prvkem teritoriálních požadavků. A to hlavně v případech, kdy jazykové a územní hranice splývají, neboť umožňuje žádat uznání určité kulturní odlišnosti, a tak lze jazyk považovat za základ pro separatistické požadavky.²⁹

Co se týká ekonomických faktorů, ty jsou důležité pro opodstatnění nezávislosti z toho důvodu, že některé regiony argumentují tím, že doplácí na chudší části země. Smyslem separace z ekonomických důvodů je možnost hospodařit s vlastními ekonomickými zdroji dle svého uvážení, bez zásahu centrální moci. Navíc v některých případech se stává boj o kontrolu nad nerostnými zdroji také důležitým ekonomickým faktorem a podstatnou příčinou secesionistických hnutí. Nově se v souvislosti se separatismem mnohem více mluví o politickém faktoru. Tento faktor souvisí se ztrátou legitimacy ve státě, která může být například způsobená sociální či ekonomickou krizí. Na základě toho secesionisté ospravedlňují

²⁸ ROSŮLEK: *Politický secesionismus a etické teorie...*, příloha č. 12 a 17.

²⁹ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: *Separatistické tendence v současné Evropě*, s. 43-44.

své jednání tím, že periferie nesouhlasí s celostátní politikou v zemi a jako součástí jednoho státu jí není dána možnost zasahovat do politiky dle svých představ. Například se jedná o situace, kdy region zastává jiné politické přesvědčení než ostatní části státu, ale na celostátní úrovni nemá region dostatečné zastoupení, aby mohl prosadit svůj zájem.

1.4 Politická strana, regionální strana a secesní strana

Diplomová práce je zaměřená na komparaci politických stran jako na jedny z hlavních aktérů prosazujících nezávislost Vlámka a Skotska. Dle politologa P. Fialy je velice náročné vytvořit jednotnou definici politické strany. Někteří politologové se například zaměřují na původ slova strana, jiní hledají definici ve významu politické strany.³⁰ Jednu z klasických definic politických stran měl již v roce 1770 E. Burke, který tvrdil, že politická strana je se skupení lidí, kteří se spojují, aby společnými silami prosazovali národní zájem, a to na základě nějakého konkrétního principu, na němž se všichni shodují.³¹ W. Hasbach označil v roce 1912 politickou stranu jako organizaci určitých lidí, kteří mají stejné politické názory a cíle, kteří se snaží získat politickou moc, aby jim umožnila uskutečnit jejich záměry. Podrobněji pak následně upravil tuto definici o pár let později Max Weber. Weber považoval za politickou stranu určité sdružení osob se společnými zájmy, která je však založena na dobrovolném členství.³²

V průběhu historie docházelo k mnoha snahám definovat konkrétní pojem politické strany, avšak z dnes již známých informací víme, že se dají použít definice až z přelomu šedesátých let 20. století. Například G. Sartoriho minimální definice může být klíčová pro lepší pochopení pojmu. Podle G. Sartoriho definice politické strany můžeme jako stranu označit *„jakoukoli politickou skupinu identifikovanou pomocí oficiálního názvu, která se představuje ve volbách a je schopná umístit své kandidáty prostřednictvím voleb do veřejných úřadů.“*³³ V současnosti lze politické strany definovat taktéž jako:

- „a) dobrovolné, trvalé, otevřené organizace, jejichž členové mají společné představy a zájmy*
- b) usilují o politickou moc*
- c) této moci se snaží dosáhnout prostřednictvím voleb.“*³⁴

³⁰ FIALA, Petr, STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran*. Brno: Barrister & Principal, 1998, s. 14-15.

³¹ SARTORI, Giovanni. *Strany a stranické systémy. Schéma pro analýzu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. s. 28-30.

³² FIALA, STRMISKA: *Teorie politických stran*, s. 23.

³³ SARTORI: *Strany a stranické systémy. Schéma pro analýzu*, s. 73-74.

³⁴ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie*. Praha: Portál, 2002, s. 89.

Strany plní velké množství významných funkcí v politickém systému i politickém procesu. Nejlepší výčet hlavních funkcí politických stran podává Klause von Beyme. Dle K. Beymeho plní politické strany funkci (1) „*identifikaci politického cíle*“, což znamená, že politická strana vymeze ideologii, (2) „*artikulace a agregace společenských zájmů*“, (3) „*mobilizaci veřejnosti*“ například způsobem účasti ve volbách, (4) „*hrají nezastupitelnou roli v procesu v rekrutování politické elity a formování vlády*.“³⁵

Jelikož téma diplomové práce přesahuje obecnou definici politické strany, zaměřím se konkrétněji na jednotlivé typy politických stran. V souvislosti se separatismem souvisí i rozbor regionálních, etnických a secesionistických politických stran. Protože neexistuje žádná uspokojivá definice regionálních stran, musím přihlídnout k dosavadním výsledkům získaných výzkumem v této oblasti. Na základě těchto poznatků lze regionální stranu definovat jako „*formaci s regionálně ohraničenou voličskou základnou a mobilizačními zdroji, reprezentující sub-stát, regionální společenství zájmů*.“ Současně s tím se jedná o formace, které vykonávají funkce politických stran v „*regionálně definovaném operačním prostoru*“, čímž se odlišují od celostátních stran.³⁶ Oblast, ve které tyto strany fungují, je jedinečná a často se liší od ostatních regionů. Důležité je zdůraznit, že regionální strany nejsou stranami celostátními a nepředstavují jediné možné ztvárnění sub-státních stran. Regionální strany typicky prosazují změnu, pokud jde o území nebo například o autonomii, což znamená, že chtějí změnit vertikální rozdělení politické moci mezi centrem a periferií.³⁷ Co se týká etnických stran, dá se na ně použít podobná definice jako u regionálních stran, avšak podle Strmisky, s tím rozdílem, že identita a zdroje nemají charakter regionální, ale etnický. V důsledku toho se často setkáváme s názorem, že regionální strany jsou současně i stranami etnickými.³⁸

Liven de Winter rozděluje etno-regionální strany podle radikálnosti jejich požadavků. První kategorií jsou protekcionistické strany, tedy strany, které si stojí za tím, že daná skupina obyvatel, jež tyto strany reprezentují, je jedinečná a je nezbytné ji chránit. Další kategorií jsou autonomistické strany, čili strany, které požadují autonomii. Poslední kategorií jsou národně federalistické strany, které se domáhají přeměny vnitrostátního státu ve federaci.³⁹

³⁵ CABADA, Ladislav. CHARVÁT, Jakub. STULÍK, Ondřej. *Současná komparativní politologie*. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2015, s. 142.

³⁶ STRMISKA, Maxmilián. *Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velká Británie a Severní Irsko*. Praha: Centrum pro studium demokratické kultury, 1998, s. 11.

³⁷ DE WINTER, Lieven. *Regionalist parties in Western Europe*. Routledge, London and New York, 1998, s. 204-207.

³⁸ STRMISKA: *Regionální strany, stranické systémy a teritoriálně-politický pluralismus*, s. 7.

³⁹ DE WINTER, Lieven: *Regionalist parties in Western Europe*, s. 204-207.

Secesionistické strany lze označit jako politická hnutí určité skupiny osob, která se snaží dosáhnout oddělení území od hostitelského státu a založit svůj nezávislý stát. Cílem secesních stran je především změna vlastnictví území. Secesní politické strany se mohou dále dělit na iredentistické a independentistické strany. Independentistické strany mají za cíl dosáhnout úplné nezávislosti jejich území. Nejčastějšími požadavky těchto stran jsou právo na sebeurčení a nezávislost. Iredentistické strany se snaží dosáhnout oddělení od jednoho státního útvaru s tím, že následně se připojí k jinému národnímu státu. Tento typ secesionistického požadavku obvykle vychází z politických hnutí, které si jsou blízké hranicemi a sdílením stejných kulturních hodnot, jazykových a historických vazeb s komunitou na druhé straně hranice.⁴⁰

⁴⁰ DANDOY, Régis. Ethno-regionalist parties in Europe: a typology. *Perspective on Federalism*, 2010, roč. 2, č. 2, s. 211-212.

2. Případ Vlámka

Pro lepší pochopení kontextu vlámského separatismu se nejprve zabírám procesem federalizace a současným postavením Vlámka v rámci Belgie. V souvislosti s vymezením hlavních separatistických stran považuji za nezbytné zmínit v kontextu působnosti Vlámského zájmu (dále jen VB) a Nové vlámské aliance (dále jen N-VA) belgický a vlámský stranický systém. Zde se zaměřím na pozici uvnitř stranického systému ve vlámských a federálních volbách za poslední čtyři volební období. Druhá část této kapitoly pojednává již o hlavních separatistických aktérech ve formě politických stran VB a N-VA. Jelikož VZ a N-VA mají mírně odlišnou rétoriku, zaměřím se zde i na vymezení hlavních rozdílů mezi nimi. U obou stran zkoumám krátce jejich vývoj a hlavní faktory, kterými strany ospravedlňují vznik nezávislého Vlámka na základě jednotlivých programových tezí a manifestů VB a N-VA. V závěru této kapitoly poukáži na odlišnosti ve způsobu, jakým chtějí VB a N-VA nezávislého Vlámka docílit.

2.1 Postavení Vlámka v rámci Belgie

Separatistické tendence, které lze spatřovat v Belgii, mohou dle mého názoru úzce souviset s tavním federálním uspořádáním. Vlámské separatistické hnutí existuje již od 19. století, avšak až během posledních 60 let zaznamenalo výraznější úspěchy díky postupným změnám v Ústavě.⁴¹ O Belgii lze říci, že je velmi mladou federací. Unitární belgický stát byl transformován postupnými kroky do decentralizovaného federálního státu.⁴² Belgie ve svém federálním zřízení kombinuje principy teritoriálního a neteritoriálního federalismu. V této federaci lze nalézt tři jazykové skupiny obyvatelstva, a to francouzsky mluvící Valony, vlámsky (holandsky) mluvící Vlámky a německy mluvící komunitu.⁴³

Belgie až do 60. let 20. století fungovala jako unitární stát bez sebevětších politických projevů týkajících se jazykových otázek. Od 60. let zesílil vlámský nápor na uznávání jazykové odlišnosti, což vedlo ke stále většímu tlaku transformovat unitární stát ve federaci. Problém představoval jazykově smíšený Brusel a například i existence německé menšiny v oblasti Eupen a Malmédy.⁴⁴ V reakci na požadavky vlámské strany o kulturní autonomii došlo k první zásadní reformě v roce 1970, na základě které se země rozdělila na tři kulturní společenství. V roce 1980 druhou ústavní reformou došlo k přeměně kulturního společenství na Vlámské

⁴¹ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: *Separatistické tendence v současné Evropě*, s. 40-41.

⁴² DESCHOUWER, Kris. *Politics beyond the state: actors and policies in complex institutional settings*. Brusel: VUBPRESS Brussels University Press, 2007, s. 72.

⁴³ HLOUŠEK, KOPEČEK, ŠEDO: *Politické systémy*, s. 225.

⁴⁴ ŘÍCHOVÁ: *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů.*, s. 18-19.

společenství, Francouzské společenství a Německé společenství. Kromě společenství vznikly i dva nové regiony, a to Vlámský a Valonský za účelem větší autonomie. Všechny nové celky si stanovily své vlády a parlamenty. Vlámský region a Vlámské společenství své orgány následně sloučily.⁴⁵ Přesto, že se Belgie rozdělila na jazykové regiony, požadavky na nutnost federalizace neutichly. Vzhledem ke složitosti situace bylo federativní uspořádání dokončeno až v roce 1993.⁴⁶

Belgie se rozdělila nejen geograficky, ale také dle jazyků. Geograficky se země člení na tři regiony, a to na Vlámsko, Valonsko a Brusel. Dle jazyků se Belgie dělí na Vlámské, Frankofonní a Německé společenství.⁴⁷ Kompetence jednotlivých regionů zahrnují například oblast hospodářského rozvoje, zemědělství, bydlení, dopravy, ochranu životního prostředí a také zdravotnictví. Zatímco kompetence jazykové komunity zahrnují oblast kultury, jazyka a ochrany osobnosti, zdravotní péče, sociální pomoci a podpory rodinám a rozvoje vědy a výzkumu.⁴⁸

Vlámský region zahrnuje celou oblast Flander a z toho důvodu došlo k překrytí institucí Regionu a vlámské jazykové Komunity. Díky tomu v současnosti neexistují samostatné regionální instituce (Rada vlámského regionu nebo vláda Regionu), protože kompetence těchto institucí přebrala Rada a vláda vlámské jazykové Komunity. Vlámská Rada (parlament) je tvořena přímo volenými poslanci z Vlámského regionu (118 členů) a doplněna o 6 vlámsky hovořících členů z Rady regionu Brusel-hlavní město. Pokud by nastala situace, kdy by se hlasovalo o otázkách týkajících se pravomoci Komunity, nehlasují ti členové Rady, kteří zastupují zájmy obyvatel Region Brusel (vlámsky hovořící). V případě, že by se řešily problémy Regionu, tak hlasují všichni členové. Co se týká exekutivního orgánu vlámské jazykové Komunity, je jím desetičlenná vláda v čele s premiérem. Jeden z členů vlády musí být z Bruselu, tento člen se však nepodílí na rozhodování, které spadají do kompetence Vlámského regionu.⁴⁹

Na federální úrovni působí dvoukomorový parlament. Sněmovna reprezentantů má 150 členů a jsou voleni na čtyři roky v přímých volbách s povinnou účastí. Na základě těchto voleb se následně sestavuje vláda, která je závislá na podpoře obou komor parlamentu. Co se týká Senátů, do roku 2014 čítal Senát 71 členů, z nichž se část volila přímo, část se dosazovala a část

⁴⁵ ŘÍCHOVÁ: *Komparace politických systémů II*, s. 14-15.

⁴⁶ HLOUŠEK, KOPEČEK, ŠEDO. *Politické systémy*, s. 219.

⁴⁷ DESCHOUWER, Kris. *Politics beyond the state: actors and policies in complex institutional settings*. Brusel: VUBPRESS Brussels University Press, 2007, s. 73.

⁴⁸ ŘÍCHOVÁ: *Komparace politických systémů II*, s. 28-29.

⁴⁹ ŘÍCHOVÁ: *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů*, s. 35-37.

se kooptovala.⁵⁰ V roce 2014 byla přijata výrazná reforma Senátu. Byla zrušena přímá volba senátorů a počet senátorů byl snížen na 60. Senátoři se pak dále dělí následovně: 50 křesel je rozděleno tak, že 29 mandátů mají Vlámové, 20 mandátů Valoni a 1 mandát má německy mluvící společnost. Tito senátoři jsou jmenováni radami regionů a společenství. Zbylých 10 pozic je kooptováno.⁵¹

V souvislosti s federálním rozložením země je vhodné zmínit také změny, které přinesla Lambermontská dohoda v roce 2001 upravující kompetence regionů. Na základě této dohody získaly jednotlivé regiony pravomoci v oblastech zemědělství, mořského rybolovu, zahraničního obchodu, ale také volebních výdajů včetně financování politických stran a regionálního rozvoje. Bruselský parlament byl rozdělen na frankofonní a vlámskou část a došlo k úpravě pravidel týkajících se potřebné většiny pro přijímání regionálních nařízení. Následnou reformou, která byla zahájena v roce 2011 a probíhala až do roku 2014, došlo k dalšímu navýšení kompetencí pro jednotlivé regiony. Jednou z hlavních změn bylo posílení finanční autonomie, jelikož by regiony měly dosáhnout fiskální autonomie ve výši 70 % svých finančních potřeb.⁵²

„Jak Dvořáková ve svém článku zdůrazňuje, i přes velké množství reforem, které v Belgii proběhly, nedošlo k zásadním změnám, které by měnily povahu a strukturu belgického federalismu.“ Je třeba poukázat na značnou komplikovanost v administrativním členění Belgie, jelikož v zemi působí šest vlád. Belgie je unikátní i tím, že dochází k absenci hierarchických norem a přijetí principů výlučných kompetencí. To může vést k tomu, že jednotlivé politické subjekty mohou vykonávat různé politiky bez nutnosti předběžné dohody na federální úrovni a také s ostatními orgány ve federaci.⁵³

2.2 Vlámský stranický systém a postavení v rámci celé Belgie

S komplikovaným vývojem federalismu v Belgii úzce souvisí i složitý vývoj stranických systémů. Z tohoto důvodu se práce zaměří převážně na současnou podobu stranického systému, a to zejména ve Vlámsku, který je podstatný pro pochopení kontextu v dalších částech práce. Z hlubší historie je známo, že po vzniku Belgického království v roce

⁵⁰ ŘÍCHOVÁ: *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů*, s. 29-32.

⁵¹ BELGIUM SENATE. *The composition of the Senate* [online]. senaat.be [cit. 20. únor 2019]. Dostupné na <<http://www.senaat.be/english/SenateCompoEN.html>>.

⁵² DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: *Separatistické tendence v současné Evropě*, s. 32-35.

⁵³ Tamtéž, s. 32-35.

1830 se dlouhodobě dělily o voliče tři hlavní celostátní politické strany. Jednalo se o Křesťanskou stranu, Liberální stranu a od roku 1885 také o Socialistickou stranu.⁵⁴

Omezím-li se tedy na období od 60. let 20. století, promítne se nám vývoj stranického systému v souvislosti se štěpením dvou belgických komunit, o kterých již byla zmínka v předchozí kapitole. Postupnou federalizací se původní politické strany rozdělily do dvou jazykových skupin. Například Křesťanská strana se rozděluje na CDnV (Christen-demokratisch en Vlaams) ve vlámských regionech a na CDH (Centre démocrate humaniste) ve francouzsky mluvících regionech. O nově vzniklých politických stranách lze říci, že se vždy přikláněly k jedné či druhé jazykové hranici.⁵⁵

Podstatná změna stranického systému na celostátní úrovni, ale v souvislosti s Vlámskem, byla spojená s radikalizací vlámských separatistů a aktivitami Vlámského bloku. Úspěchy Vlámského bloku na celostátní i na regionální úrovni vedly k restrukturalizaci stranického systému, jelikož tradiční strany ztratily velké množství voličů. Strana Vlámský blok prosazovala výraznou pro-vlámskou politiku, avšak způsobem, který byl právně nepřijatelný. V roce 2004 byla strana odsouzena k ukončení své činnosti za propagaci rasismu. Dle analýz, z kterých vychází B. Říchová, předpokládám, že Vlámský blok se stal klíčovým prvkem vlámského stranického systému, a to z důvodů, že právě vůči této straně se všechny ostatní strany reprezentující zájmy vlámských voličů definovaly.⁵⁶

Stranický systém v Belgii je charakteristický absencí politických stran na federální úrovni. Všechny politické strany jsou jednojazyčné, což znamená, že soutěží v jedné ze dvou velkých jazykových skupin.⁵⁷ V posledních dvou volbách do federálního parlamentu zaznamenala N-VA obrovský úspěch, jelikož se v roce 2014 stala již po druhé stranou s největším ziskem mandátů. Jak lze vidět z tabulky níže, úspěchem N-VA oslabily tradiční strany jako PS či CD&V a OPEN VLD. Naopak pozice Vlámského zájmu na celostátní úrovni rapidně klesá. V roce 2014 zaznamenala strana svůj nejhorší výsledek se ziskem pouhých tří mandátů (viz. Tabulka č. 2).⁵⁸

Jelikož v diplomové práci pojednávám o vlámských separatistických stranách, zaměříme se nyní konkrétněji na Vlámsko. Vlámský stranický systém stejně jako ten celostátní,

⁵⁴ MĚŠŤÁNKOVÁ, Petra, ŠUSTKOVÁ, Markéta a kol. *Prosazování národních zájmů členských zemí EU (Francie, Německo, Nizozemsko, Belgie, Lucembursko, Itálie)*. Olomouc: Právnická fakulta a Filozofická fakulta Univerzity Palackého ve spolupráci vydavatelstvím Iuridicum Olomoucense, o.p.s., 2011, s. 244.

⁵⁵ Tamtéž, s. 245.

⁵⁶ ŘÍCHOVÁ: *Západoevropské politické systémy*, s. 43-44.

⁵⁷ DESCHOUWER: *Politics beyond the state: actors and policies in complex institutional settings*, s.75.

⁵⁸ PARTIES AND ELECTIONS AND EUROPE. *Belgium* [online]. parties-and-elections.eu, [cit. 4. února 2019]. Dostupné na < <http://www.parties-and-elections.eu/belgium.html>>.

vychází ze tří hlavních subjektů, a to z CVP, SP a VLD. Tyto strany postupně doplnilo hnutí zelených (AGALEV), v současnosti GROEN. Podstatnou proměnu zaznamenal stranický systém Vlámka, díky již výše zmíněnému Vlámskému bloku.⁵⁹ V současnosti působí ve Vlámku převážně tyto strany: Nová vlámská aliance (N-VA), Křesťanskodemokratická a Vlámská strana (CD&V), Otevření vlámských liberálů a demokratů (OPEN VLD), Socialistická strana-jinak (SP. A), Vlámská strana zelených (GROEN), Vlámský zájem (VB), Strana práce (PvdA) a Frankofonní unie (UF). Na základě níže uvedené tabulky lze sledovat vývoj úspěšnosti u jednotlivých stran. Po dlouhou dobu si tradiční strany jako CD&V, OPEN VLD a SP udržely velkou voličskou základnu. Když se ale předchozí výsledky porovnají s rokem 2014, kdy proběhly poslední volby, lze zcela jasně říci, že N-VA dosáhla velkolepého úspěchu na úkor všech tradičních stran a se ziskem 43 mandátů se tak stala naprosto nejsilnější politickou stranou ve Vlámku. Strana VB (následovník zrušené strany Vlámský blok) se naopak oproti předchozím volbám razantně propadla, v roce 2004 se ziskem 31 mandátů patřila mezi nejsilnější strany. V posledních volbách získala pouhých 6 mandátů a stala se druhou nejslabší stranou ve Vlámku hned po UF (viz. Tabulka č. 1).⁶⁰

⁵⁹ PARTIES AND ELECTIONS AND EUROPE. *Flanders* [online]. parties-and-elections.eu, [cit. 4. únor 2019]. Dostupné na < <http://www.parties-and-elections.eu/flanders.html> >.

⁶⁰ Tamtéž.

Tabulka č. 1 Volby do Vlámského parlamentu

Strany	1999		2004		2009		2014	
N-VA	-	-	CD&V	(6)	13,1 %	16	31,9 %	43
CD&V	22,1 %	30	26,1 %	35	22,9 %	31	20,5 %	27
VLD	22,0 %	27	19,8 %	25	15,0 %	21	14,2	19
SP. A	15,0 %	20	19,7 %	25	15,3 %	19	14,0 %	18
GROEN(AGALEV)	11,6 %	12	7,6 %	6	6,8 %	7	8,7 %	10
VB	15,5 %	22	24,2 %	31	15,3 %	21	5,9 %	6
PvdA	0,6 %	-	0,6 %	-	1,0 %	-	2,5 %	-
UF	0,9 %	1	1,1 %	1	1,2 %	1	0,8 %	1
LDD	-	-	-	-	7,6 %	8	-	-
SLP (SPIRIT)	-	-	SP. A	(5)	1,1 %	-	-	-
VIVANT	-	-	2,0 %	-	VLD	-	-	-
VU (VU-ID21)	9,3 %	12	-	-	-	-	-	-
Další strany	1,0 %	-	0,9 %	-	0,9 %	-	1,5 %	-
Dohromady	124 mandátů							

Zdroj: autorka na základě: PARTIES AND ELECTIONS AND EUROPE. *Flanders* [online]. parties-and-elections.eu, [cit. 4. únor 2019]. Dostupné na < <http://www.parties-and-elections.eu/flanders.html>>.

Tabulka č. 2 Volební výsledky do Dolní komory

Strany	2003		2007		2010		2014	
N-VA	3,1 %	1	CD&V	-	17,4 %	27	20,3 %	33
PS	13,0 %	25	10,9 %	20	13,7 %	26	11,7 %	23
CD&V	13,3 %	21	18,5 %	30	10,9 %	17	11,6 %	18
OPEN VLD	15,4 %	25	11,8 %	18	8,6 %	13	9,8 %	14
MR (PRL)	11,4 %	24	12,3 %	23	9,3 %	18	9,6 %	20
SP. A (SP,..)	14,9 %	23	10,3 %	14	9,2 %	13	8,8 %	13
GROEN (AGALEV)	2,5 %	-	4,0 %	4	4,4 %	5	5,3 %	6
CDH (PSC)	5,5 %	8	6,1 %	10	5,5 %	9	5,0 %	9
VB	11,6 %	18	12,0 %	17	7,8 %	12	3,7 %	3
PvdA/PTB	0,3 %	-	0,8 %	-	1,6 %	-	3,7 %	2
ECOLO	3,1 %	4	5,1 %	8	4,8 %	3	3,3 %	6
DéFI (FDF)	-	-	-	-	-	-	1,8 %	2
PP	-	-	-	-	1,3 %	1	1,5 %	1
LDD	-	-	4,0 %	5	2,3 %	1	-	-
FN	2,0 %	1	2,0 %	1	0,5 %	-	-	-
SPIRIT	SP. A	(6)	SP. A	-	-	-	-	-
VU (VU- ID21)	-	-	-	-	-	-	-	-
Další strany	3,9 %	-	2,0 %	-	2,7 %	-	3,5 %	-
Dohromady	150 mandátů							

Zdroj: autorka na základě: PARTIES AND ELECTIONS AND EUROPE. *Belgium* [online]. parties-and-elections.eu, [cit. 4. únor 2019]. Dostupné na < <http://www.parties-and-elections.eu/belgium.html>>.

2.3 Hlavní separatistické strany

Co se týká Belgie, zde je vhodné se zaměřit na obě politické strany, které již nějakou dobu působí v politické sféře jak na regionální, tak na celostátní úrovni. O VB i o N-VA mohou říci, že jsou to strany secesionistické, jelikož jejich hlavním programem

je dosažení nezávislého státu. Na základě dělení etno-regionálních stran podle L. Wintera jsou obě strany jak protekcionistické (strany vidí Vlámsko jako jedinečný národ, který je nezbytný chránit, v případě VB více než u N-VA), tak současně s tím jsou obě strany také autonomistické, neboť chtějí docílit prohloubení autonomie.⁶¹ VB je jednoznačně stranou independentistickou, neboť jejím hlavním cílem je vytvoření nezávislého Vlámka. N-VA byla dříve také ryze independentistickou stranou, protože si kladla za cíl vytvoření samostatného Vlámka, nyní se strana spíše drží vize přeměny Belgie v konfederaci. Ani jednu z těchto stran nelze označit za iredentistickou politickou stranu, a to z důvodů, že nejeví zájem o připojení se k jinému národnímu státu.⁶² Jelikož se v posledních letech obě strany vydaly malinko jiným směrem ve způsobu prosazování svých zájmů, budu v následujících kapitolách, charakterizujících tyto strany, nastíněny i jednotlivé rozdíly mezi nimi, včetně toho, jak se Vlámskému zájmu a Nové vlámské alianci vyvíjely voličské preference na úkor sobě navzájem.

2.3.1 Vznik a vývoj Nové vlámské aliance

Novou vlámskou alianci (N-VA, Nieuw-Vlaamse Aliance) můžeme označit za mladou politickou stranu, její zrod se přičítá rostoucímu vlámskému nacionalismu. Ke zrodu Nové vlámské aliance došlo odštěpením od strany Lidové unie (VU, Volksunie) v roce 2001. VU byla založena již v roce 1954 a svůj volební průlom uskutečnila až v šedesátých a sedmdesátých letech 20. století. Jako předchůdce N-VA vyvíjela tlak na tradiční strany, čímž dostáhla přeorganizování jednotné formy strany na federální stranu. VU se v roce 2001 rozdělila na tři skupiny, s jednou z nich se stala nová strana N-VA. Nová vlámská aliance se ve svém manifestu označuje za demokratickou vlámskou národní stranu, která usiluje o nezávislost Vlámka jako členského státu EU.⁶³

N-VA se poprvé zúčastnila voleb v roce 2003, v této době byla nově zavedena 5% hranice potřebná pro vstup do parlamentu. N-VA tehdy získala pouhých 200 000 hlasů, a díky tomu strana získala pouze jedno křeslo, které obsadil Greet Bourgeois. V roce 2004 N-VA vytvořila společně s křesťanskými demokraty CD&V koalici pro vlámské a evropské volby. Tato vlámská koalice se stala největším útvarům ve Vlámku a přinesla vládu často označovanou za purpurově zelenou nebo duhovou. N-VA získala šest křesel ve Vlámském parlamentu a jeden v Evropském parlamentu. Geert Bourgeois se stal ministrem Vlámské vlády v červenci 2004. Mezi další výrazné úspěchy můžeme zařadit federální volby v roce 2010. Zde koalice CD&V/N-VA získala 29,6 procent hlasů do Sněmovny reprezentantů a 31,4 procent

⁶¹ DE WINTER: *Regionalist parties in Western Europe*, s. 204-207.

⁶² DANDOY: *Ethno-regionalist parties in Europe*, s. 211-212.

⁶³ N-VA. *History* [online]. english.n-va.be, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://english.n-va.be/history>>.

do Senátu. Dne 21. září 2008 přestala strana N-VA poskytovat podporu federální vládě a následně přestala Vlámská koalice existovat.⁶⁴

Ve volbách v červnu 2009 N-VA získala 13,1 procent hlasů a 16 míst ve Vlámském parlamentu a jedno místo v Bruselském parlamentu. Geert Bourgeois a Philippe Muylers se stali vlámskými ministry a Jan Peumans se stal předsedou Vlámského parlamentu. Tento úspěch byl následně utvrzen ve federálních volbách v roce 2010. Tehdy se stala N-VA nejen největším vítězem voleb, ale také nejsilnější stranou v zemi.⁶⁵

Federální volby v roce 2014 vyhrála N-VA již se ziskem 33 mandátů. Úspěch v těchto volbách lze přisuzovat volebnímu programu, který nebyl založený na osamostatnění Vlámka, ale nově na prosazení konfederativního uspořádání státu. Novou koalici vytvořily tři vlámské strany N-VA, Křesťanští demokraté CD&V, Liberální Open VLD a Reformní hnutí (MR) v čele s Charlesem Michelem, který se stal nejmladším premiérem Belgie. Součástí vlády jsou i zástupci N-VA vedené Bartem de Weverem. Je to poprvé, kdy jsou separatisté zastoupeni ve vládě.⁶⁶ N-VA se současně stala taktéž jasným vítězem voleb do Vlámského parlamentu. Tento úspěch jí zajistil největší post ve Vlámské vládě regionů a společenství.⁶⁷

Úspěchy strany lze přičíst kvalitním programovým tezím, se kterými strana vystupovala. Nová vlámská aliance prosazovala spíše reálnější vizi ve formě konfederativního uspořádání Belgie než osamostatnění Vlámka. Podrobněji se k vizi konfederativního uspořádání Belgie dostaneme v následujících částech diplomové práce.

2.3.2 Vznik a vývoj Vlámského zájmu

Vlámský zájem (VB, Vlaams Belang) je stranou, která byla zformována v roce 2004, poté co soud rozhodl o zákazu činnosti extrémně pravicové strany Vlámský blok (Vlaam Block).⁶⁸ Vlámský blok vznikl již v roce 1979. Tato strana hned od počátku svého působení neuznávala Belgii jako stát a na základě toho se strana zaměřila na cíl prosadit vznik samostatného Vlámka. Vlámský blok se již od začátku devadesátých let 20. století stavěl negativně vůči migraci. Tedy ještě hodně dlouho před tím, než přišla hlavní migrační vlna v roce 2015. V této souvislosti prosazovali ve svém programu například úplné uzavření hranic pro ne-evropské občany a řídili se heslem „Vlastní lidé především“.⁶⁹

⁶⁴ N-VA. *History* [online]. english.n-va.be, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://english.n-va.be/history>>.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ DANICS, Štefán. TEJCHMANOVÁ, Ladislava. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. Praha: UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA, 2017, s. 217.

⁶⁷ Tamtéž, s. 316-317.

⁶⁸ ŘÍCHOVÁ: *Západoevropské politické systémy*, s. 53-54.

⁶⁹ DANICS: *Extremismus, radikalismus*, s. 207.

Do voleb v roce 1999 šel Vlámský blok s programem, který spočíval na prosazení samostatnosti Flander. Voliči na tuto kampaň slyšeli, jelikož strana získala 15 poslaneckých mandátů a v roce 2003 ve všeobecných volbách již 18 mandátů. V regionálních volbách následujícího roku se potvrdilo, že strana má výraznou voličskou základnu.⁷⁰ Tyto volební výsledky učinily z Vlámského bloku nejúspěšnější krajně pravicovou politickou stranu. V následujících letech strana aktivně bojovala proti islamizaci Vlámka, přítomnost tureckých a marockých obyvatel Vlámský blok vnímal jako hrozbu pro vlámskou kulturu a zvyky. Své zájmy se strana snažila prosadit způsoby, které hraničily s porušováním zákonů, a proto byla v roce 2004 strana odsouzena k ukončení své činnosti z důvodů prosazování rasismu. I přes odvolání, které strana následně podala, byl rozsudek soudu v plném rozsahu potvrzen. Bývalí členové Vlámského bloku nezháleli dlouho a hned pět dní po finálním rozsudku, tedy 14. listopadu 2004, ohlásili založení nové strany s názvem Vlámský zájem.⁷¹

Vlámský zájem zůstal stejně jako jeho předchůdce nacionalistickou, populistickou, protiimigrační a protiislámskou stranou. I nadále se VB zapojuje do diskuzí ohledně samostatnosti Vlámka, o nebezpečí islamizace Belgie a Evropy. Současně s tím strana podporuje zákaz nošení burky a nikábu na veřejnosti a ve školách. K určité změně přesto došlo, jelikož Vlámský zájem má umírněnější rétoriku k prosazení svých cílů. Přes extremistické názory Filipa Dewintera se VB staví proti migraci již méně xenofobně. Od Vlámského bloku se strana odlišuje hlavně svým pojetím hospodářské politiky. Strana si stojí za tím, že Belgie je umělým konceptem. Frank Vanhecke v rozhovoru pro švýcarský týdeník Die Weltwoche konstatoval, že *„Belgie ve skutečnosti neexistuje. Je to pouze název, nikoliv národ. Jsou zde dva národy: francouzsky mluvící Valoni a holandsky mluvící Vlámové. Nerozdělují je jen jazyky, ale odlišná mentalita a rozdílné politické ideje.“*⁷²

Co se týká volebních úspěchů Vlámského zájmu, v roce 2007 strana obdržela 12 % voličských hlasů a na základě toho získala 17 mandátů ve Dolní sněmovny. Velkým propadem byl naopak rok 2010, kdy se uskutečnily předčasné volby, strana získala 12 mandátů a současně s tím si strana pohoršila i v Senátu. Strana přišla o své voliče na úkor jiné separatistické strany N-VA vedené Bart de Weverem. Nejhorších výsledků strana VB dosáhla ve volbách konaných v roce 2014. Do Sněmovny reprezentantů VB volilo pouze 3,7 % voličů a díky tomu strana obhájila jenom 3 mandáty. Ve volbách do Vlámského parlamentu byl propad strany ještě znatelnější, neboť ziskem 5,98 % obhájila pouze 6 mandátů. Úbytek voličů lze připsat N-VU,

⁷⁰ ŘÍCHOVÁ: *Západoevropské politické systémy*, s. 53-54.

⁷¹ DANICS: *Extremismus, radikalismus*, s.209.

⁷² Tamtéž, s. 211.

kteřá také prosazuje osamostatnění Vlámka, ale chce toho dosáhnout umírněnější cestou a odlišným volebním programem.⁷³

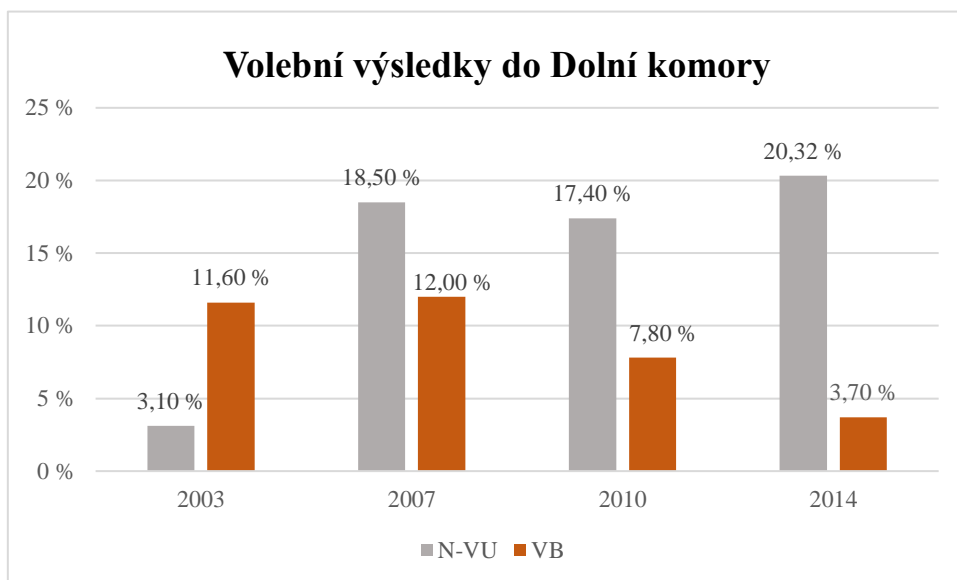
V říjnu 2014 byl stranou zvolen nový předseda Tom Van Grieken, který se tímto stal nejmladším vůdcem strany v Belgii. Pod jeho vedením strana i nadále prosazuje osamostatňování Vlámka a koncept Evropy národů. Představou Griekena je dosažení nezávislosti Vlámka s hlavním městem Brusel. V souvislosti s tím se strana snaží prosadit konání referenda o nezávislosti Vlámka.⁷⁴ Strana VB v posledních volbách různého řádu zaznamenala výrazný pokles voličů (viz. Grafy č. 1-4), například v posledních přímých volbách do Senátu v roce 2010 získala N-VA více než jednou tolik voličů než VB (viz Graf č.2) a ve volbách do Evropské parlamentu se VB propadl pod 5% hranici (viz. Graf č. 4). Na základě těchto výsledků lze poukázat na to, že současní voliči dávají přednost Nové vlámské alianci, která jim nabízí reálnější podobu vlámského osamostatnění, a to ve formě konfederace. Řeší také další otázky pro voliče přístupnějším způsobem. Jak uvádí L. Tejhmanová, pokud si strana udrží současnou rétoriku, lze očekávat, že pokles voličů bude i nadále pokračovat. Přes to, připouští, že v případě určité změny strategických cílů strany není vyloučený opětovný vzestup Vlámského zájmu.⁷⁵

⁷³ DANICS: *Extremismus, radikalismus*, s. 216-217.

⁷⁴ VLAAMSBELANG. De partij [online]. vlaamsbelang.org, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.vlaamsbelang.org/de-partij/>>.

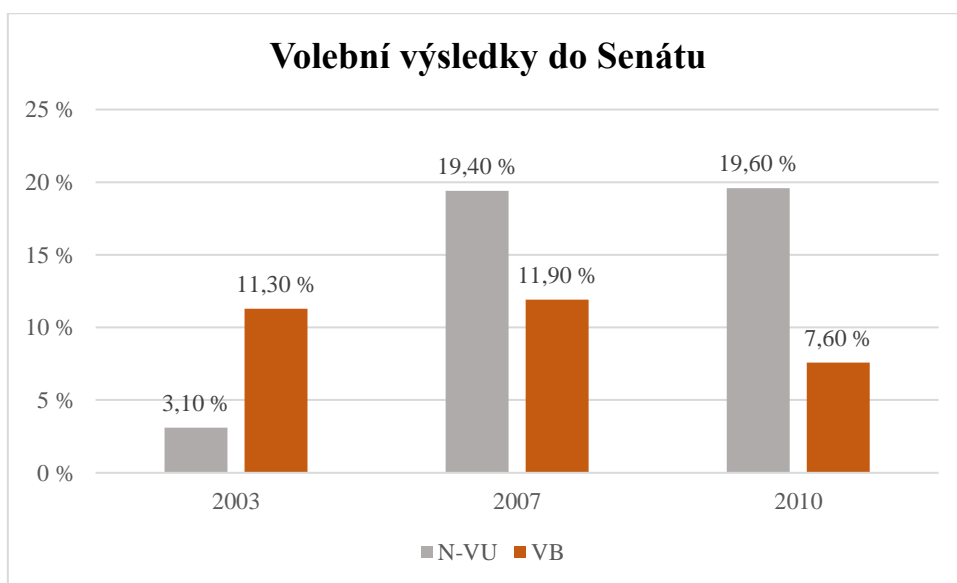
⁷⁵ DANICS: *Extremismus, radikalismus*, s. 215.

Graf č. 1 Výsledky voleb VB a N-VA do Dolní komory

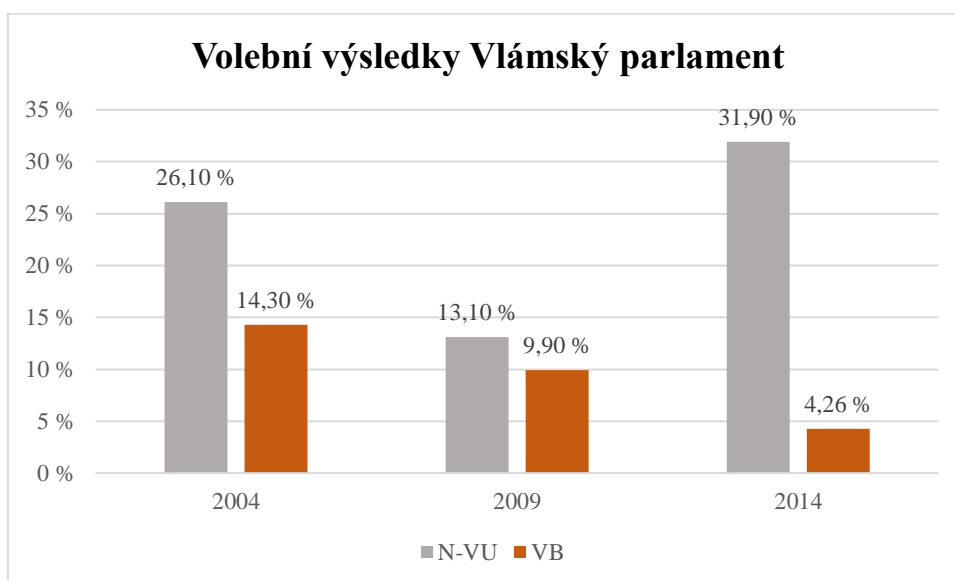
Zdroj: autorka na základě: PARTIES AND ELECTIONS AND EUROPE. *Belgium* [online]. parties-and-elections.eu, [cit. 4. únor 2019]. Dostupné na <<http://www.parties-and-elections.eu/belgium.html>>.

Graf č. 2 Výsledky voleb VB a N-VU do Senátu

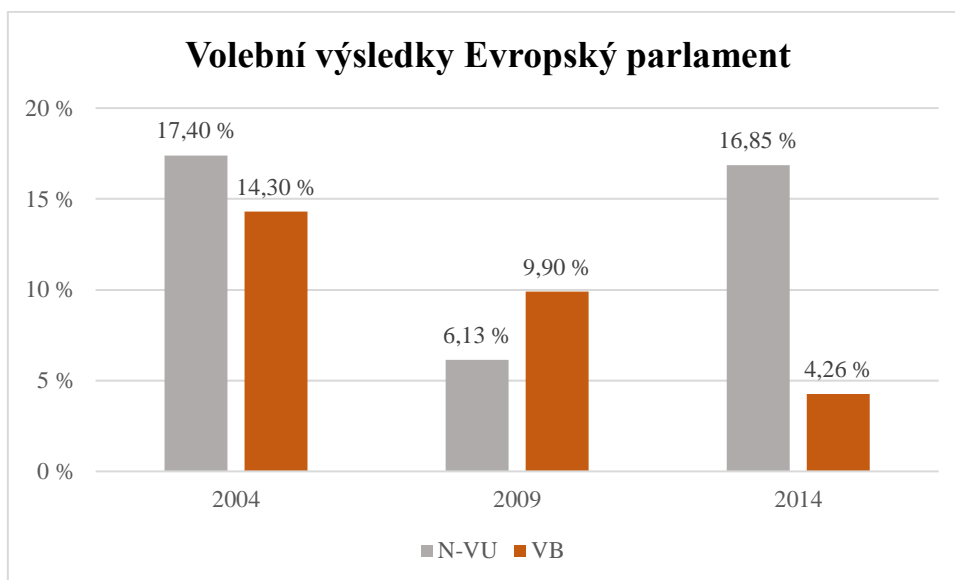
Zdroj: autorka na základě: DANICS, TEJCHMANOVÁ: *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, s. 213 a 216.

Graf č. 3 Výsledky voleb VB a N-VA do Vlámského parlamentu

Zdroj: autorka na základě: PARTIES AND ELECTIONS AND EUROPE. *Flanders* [online]. parties-and-elections.eu, [cit. 4. únor 2019]. Dostupné na <<http://www.parties-and-elections.eu/flanders.html>>.

Graf č. 4 Výsledky voleb do Evropského parlamentu

Zdroj: autorka na základě: DANICS, TEJCHMANOVÁ: *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, s. 213 a 216.

2.3.3 Ospravedlnění odtržení

V této kapitole se zaměřím na hlavní faktory, kterými separatisté argumentují při snaze o prosazení nezávislosti Vlámka. Než přistoupím k jednotlivým faktorům, je třeba si zodpovědět otázku, zda v případě Belgie můžeme hovořit o státu, kde existuje zakotvená národní identita. Jak uvádí B. Říchová, až do 19. st. žili v Belgii jednotní Belgičané, které pak v průběhu následujících let rozdělila nejen historie, ale i rozdílná politika jednotlivých vlád.

Na základě toho se lze domnívat, že v Belgii neexistuje k jednotné národnosti velká veřejná podpora. Jak jsem již poznamenala v teoretické části, národ bývá často vyjádřen určitou společnou kulturou. Zde souhlasím s B. Říčovou, která upozorňuje na to, že v případě Belgie se nedá hovořit o jednotné kultuře, jelikož zde v podstatě neexistuje. V současnosti občany Belgie již mnoho nespojuje.⁷⁶ S neexistencí belgické národní identity souhlasí i strana VB. Strana neuznává Belgii jako stát, dle jejího názoru nemůže existovat belgický lid, belgický národ a díky tomu ani jednotná národní identita. Strana VB opakovaně připomíná, že v zemi existuje vlámská národní identita, která je ovšem velice odlišná od národní identity valonské. VB ve svých manifestech staví národní identitu jako jeden z hlavních argumentů pro nezávislost Vlámka, a to právě z důvodů, že se strana domnívá, že národní identita je tvořena lidmi, kteří žijí ve Vlámku a mluví stejným jazykem a mají společnou historii a stejné hodnoty. To je dostatečný důvod pro vytvoření nezávislého Vlámka.⁷⁷

Separatisté ve svých programových tezích vycházejí také z "Manifestu pro nezávislé Flandry v Evropě" vydaného členy obchodní a akademické organizace v roce 2005. Tento dokument upravuje podmínky diskuse o požadavcích na vlámskou nezávislost. Manifest konstatuje, že Vlámko a Valonsko mají odlišné potřeby a cíle kvůli hlubokým politickým, ekonomickým, sociálním a kulturním rozdílům. Manifest současně s tím prohlašuje, že nynější federální struktura vede ke špatným kompromisům na národní úrovni a "přehnaným a neúčinným" finančním přesunům z Vlámka do Valonska a Bruselu.⁷⁸

Omezím-li se na další důležité faktory, které ovlivňují separatistické strany a N-VA a VB jimi ospravedlňují své aktivity, bezesporu se zde řadí jazyková odlišnost a ekonomika. Například dle názoru A.-M. Thiese tvoří národní identitu dva základní faktory, a tím jsou historicko-kulturní základ, který vychází z jazyka a pak teritorium. „*Role jazyka jako výrazu národní identity hraje v regionálních nacionalismech důležitou roli, umožňuje uznání jiné kulturní odlišnosti a je podkladem pro autonomistické a separatistické požadavky.*“⁷⁹ Co se týká jazykového konfliktu, ten již v Belgii převládá od druhé poloviny dvacátého století. Po vzniku Belgického království byl i přes převážnou většinu vlámsky mluvícího obyvatelstva ustanoven francouzský jazyk jako jediný úřední jazyk. Až v průběhu devatenáctého a dvacátého

⁷⁶ FIALA, ŘÍCHOVÁ: *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*, s. 613.

⁷⁷ VLAAMSBELANG. *UW STOK ACHTER DE DEUR* [online]. vlaamsbelang.org, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na < <https://www.vlaamsbelang.org/wp-content/uploads/2016/08/20140318ProgrammaVerkiezingen2014.pdf> >, s. 5-8.

⁷⁸ MNOOKIN, Robert. VERBEKE, Alain. *Bye bye Belgium? - Opinion - International Herald Tribune* [online]. 20. prosinec 2006, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.gov.uk/guidance/devolution-settlement-scotland>>.

⁷⁹ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: *Separatistické tendence v současné Evropě*, s. 43-44.

století byly přijaty zákony, které postupně po malých krocích dopomohly k tomu, že se vlámsčina stala plnohodnotným jazykem. Například v roce 1932 došlo k přijetí dalších jazykových zákonů, díky kterým se země rozdělila na jednojazyčné kraje, ve kterých musel být respektován i druhý jazyk ve školství a v úředním jednání. Následně v roce 1962 došlo k vytvoření jazykové hranice dělící Vlámsko a Valonsko. Jak již bylo zmíněno výše, toto jazykové dělení zahájilo zdlouhavý proces federalizace.⁸⁰

V současnosti lze v Belgii spatřovat obrovskou roztržičnost. Neexistuje celostátní politická strana, naopak jsou všechny strany rozděleny podle jazyka, jak jsem již podotýkala výše. V Belgii panuje nejednotnost například i v oblasti medií, neboť každé společenství má svá vlastní média, své noviny či televizní stanice. Z těchto faktů lze usoudit, že v Belgii opravdu nedochází ke sdílení stejné kultury či vnímání společné historie. A právě z jazykové a historické a ekonomické odlišnosti vychází programové teze obou separatistických stran.

V politické rovině strana N-VA ospravedlňuje svoje jednání tím, že poukazuje na skutečnost, že Belgie je jedinou federální zemí na světě bez federální demokracie. S tím souvisí i to, že strana upozorňuje na stále vzrůstající odlišnost mezi Valony a Vlány. V jejich programových prohlášeních se často objevuje teze, že Belgie se stala zemí dvou různých komunit a demokracií, které se rozlišují jak kulturně a jazykově, tak i na politické úrovni.⁸¹ Z jazykové odlišnosti vychází i Vlámský zájem. Tato strana důrazně upozorňuje na to, že vlámsky mluvící obyvatelstvo má rozdílné názory na téměř každé téma. Strana vychází z toho, že jazyková hranice je ve skutečnosti i hranicí politickou, sociální a kulturní.⁸² Co se týká jazykové odlišnosti jako důležitého faktoru, na základě kterého strany ospravedlňují vznik nezávislého Vlámka, zde mohu jednoznačně konstatovat, že obě strany se v této oblasti programově ztotožňují.

Je zřejmé, že ekonomický faktor také silně působí v tomto sledovaném případě. Vzhledem k tomu, že separatisté často argumentují současným stavem ekonomiky v zemi, nebudu se příliš zabývat historickým vývojem ekonomické odlišnosti. Zaměřím-li se tedy na hlavní fakta, považuji za důležité neopomenout období 60. let 20. století, protože tehdy došlo k razantní změně, neboť z dříve bohatého Valonska a chudšího Vlámka se stal pravý opak. Nyní lze o Vlámku hovořit jako o lídru ekonomiky v Belgii. Vlámové, kteří představují 60 %

⁸⁰ ŘÍCHOVÁ: *Komparace politických systémů II*, s. 12-15.

⁸¹ N-VA. *Frequently asked questions* [online]. english.n-va.be, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://english.n-va.be/frequently-asked-questions#belgium>>.

⁸² N-VA. *Manifest. Van De* [online]. kuleuven.be, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <[https://www.kuleuven.be/thomas/uploads/file/community/open/155839/Nieuw-Vlaamse_Alliantie_\(N-VA\).htm](https://www.kuleuven.be/thomas/uploads/file/community/open/155839/Nieuw-Vlaamse_Alliantie_(N-VA).htm)>.

belgické populace, se začali mnohem více orientovat na obchod a služby s podílem 68,7 % belgického hrubého domácího produktu.⁸³ Častým argumentem belgických separatistů je, že Vlámsko doplácí na chudší Valonsko, které brzdí další ekonomický rozvoj.⁸⁴ Zatímco HDP v USD na osobu je ve Valonsku 33 743, tak ve Vlámsku činí 47 555.⁸⁵ O vlámské ekonomice lze říci, že je otevřenější a rychlejší, zatímco valonská ekonomika má více dlouhodobých problémů.⁸⁶

Výše zmíněnými faktory obě strany mnohdy argumentují ve prospěch separatismu. Zatímco v programových prohlášeních N-VA lze nalézt i případný plán solidarity pro výrazně chudší Valonsko (v případě prosazení samostatnosti Vlámka), o soudružnosti nelze vůbec hovořit u strany VB. VB razantně odmítá současný stav situace, kdy z Vlámka do Valonska plyne obrovské množství peněz. Strana VB by chtěla docílit toho, že veškeré vlámské peníze zůstanou pouze ve vlámských rukou.⁸⁷ I zde lze spatřovat, že obě strany vidí stejný problém v tom, že bohatší Vlámsko hodně doplácí na chudší Valonsko. Rozdíl lze, rovněž vidět v tom, že VB se k této situaci staví více extrémisticky než N-VA.

V neposlední řadě je nutné zmínit i určitou politickou odlišnost. Dle VB jsou Valoni a Vlámové odlišné národy, čímž se vysvětluje, že mají opačné názory na to, jak by měla být Belgie organizována. Z toho důvodu je mnohdy komplikované shodnout se na určitých rozhodnutích na federální úrovni.⁸⁸ Kupříkladu strana VB nesouhlasí s migrační politikou Belgie a ve svých programových manifestech slibuje voličům, že bude bojovat proti masové migraci a islamizaci Vlámka. VB je toho názoru, že vlámský lid by měl mít větší vliv na politická rozhodování, strana je tak zastáncem přímé demokracie, čímž se dostává do opozice s ostatními federálními stranami.⁸⁹

2.3.3 Způsob prosazení separace

Zájmy vlámských separatistů se postupně vyvíjely. Současným debatám o vytvoření nezávislého státu předcházely snahy jednotlivých hnutí vylepšit postavení vlámského jazyka. Devatenácté století se nese ve znamení aktivních snah separatistických hnutí prosadit zrovnoprávnění vlámstiny s francouzštinou. Postupnými kroky separatisté docílili toho,

⁸³ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: *Separatistické tendence v současné Evropě*, s. 46.

⁸⁴ N-VA: *Manifest. Van De*.

⁸⁵ FINANCIÁLNÍ TIMES. *Belgium: a nation divided by more than two languages* [online]. ft.com, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <https://www.ft.com/content/c45dfbd4-7349-11e5-bdb1-e6e4767162cc?fbclid=IwAR11Oy6U_i1txL7-FYeov7UZrYg2WYIXQ_ygDCL6KJLbmaWj9_AKwIV5FYs>.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ VLAAMSBELANG: *UW STOK ACHTER...*

⁸⁸ N-VA: *Manifest. Van ...*

⁸⁹ VLAAMSBELANG. *ProgrammaVerkiezingen2014* [online]. vlaamsbelang.org, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <https://www.vlaamsbelang.org/wpcontent/uploads/2016/08/20140318ProgrammaVerkiezingen2014.pdf>.

že v roce 1932 se vlámsština stala hlavním jazykem ve vlámské administrativě, soudnictví a školách. Dalším cílem bylo dosáhnout federálního uspořádání státu. Jelikož byl proces federalizace komplikovaný, federace se stala z Belgie až roku 1993. Federativní spořádání bylo pro separatisty nedostatečným úspěchem, proto strany začaly ještě mnohem více tíhnout k vytvoření nezávislého Vlámka.⁹⁰

Vlámský blok jako předchůdce VB již od svého založení neuznával existenci Belgie jako státu. Cílem Vlámského bloku bylo vytvoření nezávislého Vlámka, načež po rozpuštění strany na tuto programatiku navázala strana Vlámský zájem.⁹¹ Dle VB předchozí státní reformy v Belgii nepřinesly nic dobrého, ba naopak situace se ještě mnohem více zkomplikovala, neboť jednotlivé pravomoci jsou silně roztržštěné, a to považují za hlavní důvod toho, že doposud žádná belgická vláda dle jejich názoru nefungovala správně tak, jak má.⁹² Strana ve svých programových tezích uvádí, že by chtěla docílit rozpuštění belgické státní struktury a založit nový nezávislý stát. Nově vzniklý nezávislý stát by dle jejich názoru měl mít svrchovanost v mezích současné belgické jazykové hranice. VB předpokládá, že nově vzniklý stát by měl jako hlavní město Brusel.⁹³ Právě Brusel je obrovskou komplikací veškerých debat ohledně případného rozdělení Belgie. Brusel je regionem s bilingvní vládou i parlamentem, a tak se zde zdržují dvě jazyková společenství. Brusel je taktéž sídlem federální vlády a parlamentu a mnoha institucí EU.⁹⁴ Lze tedy předpokládat, že právě Brusel by byl největším bodem diskuze v případě jakékoliv budoucí debaty o odtržení Vlámka.

Co se týká strany N-VA, ta by chtěla docílit také samostatnosti Vlámka. Avšak na rozdíl od Vlámského zájmu by toho strana chtěla docílit přijatelnější formou skládající se ze dvou etap. První etapa by znamenala vytvoření konfederace a v druhé etapě by vznikl samostatný stát Vlámsko a Belgie by zanikla.⁹⁵ S přeměnou v konfederaci však nesouhlasí strana VB, jelikož tento model by dle jejich názoru nebyl dostačujícím řešením pro vlámské obyvatelstvo.⁹⁶ Na základě nového programu N-VA a výsledků voleb do federálního parlamentu lze bezesporu říci, že konfederativní uspořádání je pro voliče strany přijatelnější

⁹⁰ FIALA, ŘÍCHOVÁ: *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*, s.570-573.

⁹¹ DANICS: *Extremismus, radikalismus*, s. 207.

⁹² VLAAMSBELANG. *BEGINSELVERKLARING* [online]. vlaamsbelang.org, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na < <https://www.vlaamsbelang.org/wp-content/uploads/2016/08/20140318ProgrammaVerkiezingen2014.pdf>>.

⁹³ VLAAMSBELANG. *Identiteit* [online]. vlaamsbelang.org, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <

https://www.vlaamsbelang.org/wp-content/uploads/2016/08/ManifestIdentiteit.pdf?fbclid=IwAR3wauK_xiaoEAjQKzpvz7odp_usiROGukNA_A9cHqETc2xTttywKxIxog>.

⁹⁴ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: *Separatistické tendence v současné Evropě*, s. 42.

⁹⁵ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: *Separatistické tendence v současné Evropě*, s.42.

⁹⁶ VLAAMSBELANG: *UW STOK ACHTER...*

formou než úplná nezávislost Vlámka. N-VA předpokládá, že v případě úspěchu by si Vlámko mohlo řešit své problémy, vlastním způsobem a za své peníze.⁹⁷

Dle jejich volebního programu by konfederace vypadala následovně. „Došlo by ke snížení počtu členů federální vlády z 15 na 3, zrušila by se pozice předsedy federální vlády, změnil by se charakter belgické monarchie: podle nizozemského vzoru, zrušil by se Senát a snížil by se počet členů Sněmovny reprezentantů na 50.“⁹⁸ Na základě toho by Brusel ztratil svůj status regionu a stal by se administrativní jednotkou, která by měla jen malé množství kompetencí a obyvatelé Bruselu by si museli vybrat mezi vlámskou nebo valonskou volební příslušností.⁹⁹

Na závěr této podkapitoly je vhodné dodat, že N-VA byla v současnosti poprvé zastoupena ve vládě. Strana tak získala významné pozice ministrů, či státních tajemníků. Na konci minulého roku N-VA opustila koalici, jelikož strana nesouhlasila s podepsáním paktu OSN o migraci. Na základě toho premiér Charles Michel podal demisi. Nové volby by se měly uskutečnit letos na jaře.¹⁰⁰ Otázkou tedy zůstává, zda N-VA získá opět velké množství voličských preferencí a zda nedojde k vzestupu také v případě Vlámského zájmu, který je stranou silně protiimigrační a na to velké množství voličů v současnosti slyší. Případná opětovná účast N-VA ve vládě by dle mého názoru pomohla tomu, že by N-VA mohla konečně začít aktivněji prosazovat svůj cíl konfederativního uspořádání.

2.3.4 Dosažené výsledky

V případě Belgie, tedy konkrétně obou separatistických stran, nejsou úspěchy v prosazení nezávislosti tak znatelné jako například ve Skotku, které již docílilo alespoň uspořádání referenda a o nezávislosti se hlasovalo (viz kapitola 3.3.4). Přes to je vhodné sem zařadit subjekty, které, předcházely Vlámskému zájmu, jelikož vyvolávaly tlak na změnu v uspořádání Belgie. Jedná se o stranu Volksunie či Vlámský blok. Například v roce 1980 vstoupil v platnost článek o valonském a vlámském regionu, na základě kterého získaly regiony významné pravomoci.¹⁰¹ V roce 1993 byla v Belgii vytvořena federace. Zde je důležité zmínit, že tehdejší Vlámský blok nikdy nebyl ve vládě, neboť strany vytvořily kolem VB tzv. „cordon

⁹⁷ N-VA. *Standpunten* [online]. english.n-va.be, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.n-va.be/standpunten/staats Hervorming>>

⁹⁸ DANICS: *Extremismus, radikalismus*, s. 216.

⁹⁹ VLAAMSBELANG. *Hoofdstad-manifest* [online]. vlaamsbelang.org, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.vlaamsbelang.org/wp-content/uploads/2016/08/hoofdstadmanifest.pdf>>.

¹⁰⁰ IRE. *Belgický premiér oznámil demisi. Jeho vláda se rozpadla kvůli globálnímu paktu OSN o migraci* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 18. prosinec 2018, [cit. 19. únor 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2684138-belgicky-premier-oznamil-demisi-jeho-vlada-se-rozpadla-kvuli-globalnimu-paktu-osn-o>>.

¹⁰¹ ŘÍCHOVÁ: *Komparace politických systémů II*, s. 14.

sanitarie“ na základě dohody všech ostatních stran, že nikdy neumožní vstup této strany do vlády. Takže strana Vlámský blok nikdy nemohla aktivně nic měnit. Přes to byla u voličů hodně populární.¹⁰²

V případě N-VA lze za obrovský úspěch označit jejich výsledky z posledních voleb, kdy strana ve volbách do federálního parlamentu získala 33 křesel a do Vlámského parlamentu dokonce 43 křesel. Nová vlámská Aliance se tímto stala nejsilnější stranou ve Vlámku. A jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, jako první separatistická strana byla součástí vlády¹⁰³

¹⁰² DANICS: *Extremismus, radikalismus*, s. 208.

¹⁰³ Tamtéž, s. 219.

3. Skotsko

Pro lepší porozumění skotskému separatismu považuji za vhodné se nejprve zaobírat procesem devoluce a současným postavením Skotska v rámci Spojeného království. V této kapitole se zaměřím pouze na Skotskou národní stranu (dále jen SNP), která nejvíce prosazuje nezávislost Skotska. V souvislosti s působením SNP považuji za nezbytné zmínit postavení strany uvnitř stranického systému ve Spojeném království i ve Skotsku, kde porovnam úspěšnost strany v posledních třech volebních obdobích. Druhá část této kapitoly je zaměřená na vývoj SNP a hlavní faktory, kterými strana ospravedlňuje vznik nezávislého Skotska na základě jednotlivých programových tezí a manifestů. Následně rozeberu cíle, kterých chce strana dosáhnout, včetně způsobů, jakými by to chtěla uskutečnit. Závěr kapitoly je věnovaný dosavadnímu největšímu úspěchu SNP, a tím je uspořádání referenda o nezávislosti Skotska.

3.1 Postavení Skotska ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irsku

Skotsko je jednou ze čtyř zemí konstituční monarchie Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku. V roce 1707 došlo ke sloučení samostatného Skotského království s Anglickým královstvím na základě prováděcích zákonů přijatých parlamenty obou států. Výsledkem toho byl vznik království Velké Británie.¹⁰⁴

V průběhu 70. let 20. století sílily snahy o decentralizaci. Hovoří-li se o britské decentralizaci, je vhodné spíše uvést pojem devoluce, se kterým se v tomto případě setkáme. Britský právník a politolog V. Bogdanora označuje devoluci jako výlučný proces přenesení moci z nadřízených (superior) k podřízeným (inferior) politickým autoritám. V případě Británie má dojít na základě devoluce k vytvoření nových a přímo volených orgánů, které však zůstanou i nadále podřízeny centrálnímu parlamentu.¹⁰⁵

Proces devoluce nebyl zcela jednoduchý, prvním výrazným krokem bylo uspořádání referenda v roce 1979. Za prosazením referenda o vzniku Skotského parlamentu byla tehdejší Labour Party. S formou referenda byl schválen i tzv. Cunninghamův dodatek, který podmiňoval závaznost referenda o vytvoření parlamentu jen v případě, že se pro ANO vysloví nejméně 40 % oprávněných skotských voličů. Výše zmíněné referendum skončilo neúspěchem, jelikož pro vytvoření parlamentu bylo 32,8 % oprávněných voličů.¹⁰⁶ Neúspěch znamenal, že nebylo možné referendum opakovat po dlouho dobu. V průběhu vlády Konzervativní strany v letech

¹⁰⁴ HARVIE, Christopher. *Scottish Society and Politics 1707-1994*. 2. vyd. London: Routledge, 1994, s. 12-13.

¹⁰⁵ FIALA, ŘÍCHOVÁ: *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*, s. 247.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 262-263.

1979-1997 se snahy o přenesení působnosti na autonomní parlament utlumily, jelikož strana nejevila sebemenší zájem v procesu nadále pokračovat.¹⁰⁷

Co se týká důležitých událostí vymezujících vztah Skotska a centrální vlády, stojí za zmínku zveřejnění publikace Claim of rights of Scotland, kterou vydalo sdružení zastánců vzniku parlamentu (CSA). Autoři zmíněného dokumentu zdůrazňovali právo skotského lidu na kontrolu svých záležitostí a prosazovali vznik Skotské národní rady (SCC), která by připravila podklady pro budoucí podobu Skotského parlamentu. Následně v průběhu roku 1989 došlo ke konstituování SCC. V průběhu roku 1990 SCC vytvořila první publikaci s názvem Towards Scotland's Parliament, která obsahovala jednak listinu práv, jednak také návrh na uspořádání prvního Skotského parlamentu. Tento dokument byl následně v roce 1995 upraven a v této publikaci již byla například konkrétněji vyobrazena podoba volebního systému.¹⁰⁸

Vyhlášení druhého referenda lze zejména přičíst úspěchu Labour Party ve volbách. Labour Party prosazovala decentralizaci státní moci, jelikož chápala regionalizaci jako podstatný krok k prosazení své evropské politiky. Vládní návrh referenda byl LP předložen Dolní sněmovně v květnu 1997.¹⁰⁹ Referendum se uskutečnilo 11. září 1997, zde se již projevil větší zájem, jelikož volební účast byla vysoká a pro podporu hlasovalo 74,3 % voličů.¹¹⁰

Skotský model devoluce vytvořil ze vztahu Skotska a Velké Británie vztah podobný modelu asymetrické federace.¹¹¹ Zákon o Skotsku (Scotland act) z roku 1998 poskytl Skotsku rozsáhlou autonomii. Na základě Skotského aktu začaly od roku 1999 fungovat nové samosprávné orgány. Na Skotský parlament byly přeneseny všechny pravomoci, které nezůstaly v působnosti Westminsteru. Na jeho základě může Skotský parlament v určité míře měnit daňovou zátěž skotských obyvatel.¹¹² Skotský parlament má zákonodárnou pravomoc v oblastech, které nezůstaly i nadále v pravomoci Westminsteru. Z toho lze vyvodit, že platí, co není v zákoně vymezeno jako kompetence pro centrální instituce, to je přeneseno na Skotský parlament. Skotskému parlamentu přísluší pravomoc týkající se vnitřních záležitostí rozvoje regionu, jako je například oblast zdravotnictví, místní správy, školství, bydlení, životního prostředí, rybolovu, údržby a rozvoje pozemních komunikací, dopravy, ale také oblast kultury. Britský parlament si uchoval svrchovanost v rámci celého Spojeného království nad těmito oblastmi: zahraniční politika, ústava, státní občanství, obrana, národní bezpečnost,

¹⁰⁷ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: Separatistické tendence v současné Evropě, s. 35-36.

¹⁰⁸ FIALA, ŘÍCHOVÁ: Úloha politických aktérů v procesu decentralizace, s. 271-272.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 274-275.

¹¹⁰ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: Separatistické tendence v současné Evropě, s. 35.

¹¹¹ HLOUŠEK, KOPEČEK, ŠEDO: Politické systémy, s. 230.

¹¹² STRMISKA: Regionální strany a stranické, s. 137.

fiskální a měnový systém, společný trh nebo problematika zaměstnanosti a sociálního zabezpečení (viz. Tabulka č. 3).¹¹³ Ve všech ostatních oblastech britské orgány zajišťují pouze hospodářskou a finanční jednotu nebo společnou sociální úroveň na celém území Spojeného království.¹¹⁴ Skotský parlament je jednokomorový a skládá se z 129 členů volených na 4 roky.¹¹⁵

Tabulka č. 3 Rozdělení pravomocí po devoluci

DELEGOVANÉ PRAVOMOCI	VYHRAZENÉ PRAVOMOCI
Zemědělství, lesnictví, rybolov	Příspěvky a sociální zabezpečení (ve výši zhruba 85% skotské dávky)
Vzdělání a odborná příprava	Daně (ve výši zhruba 70 % z celkového počtu získaných ve Skotsku)
Životní prostředí	Důchody
Zdravotnictví a sociální služby	Migrační politika
Bydlení	Obrana
Daň z příjmu	Zahraniční politika
Zákony	Zaměstnanost
Místní samospráva	Vysílání a telekomunikace
Sport a umění	Obchod a průmysl
Cestovní ruch a hospodářský rozvoj	Jaderná energie, ropa, uhlí, plyn a elektřina
Určité oblasti dopravy	Práva spotřebitelů
Letecká přeprava, daň z převodu budov a pozemků, daň ze skládek	Ochrana dat
Některé aspekty sociálního zabezpečení	Ústava

Zdroj: autorka na základě: SNP. *Campaigns* [online]. snp.org, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.snp.org/campaigns/independence/>>.

¹¹³ SNP. *Campaigns* [online]. snp.org, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.snp.org/campaigns/independence/>>.

¹¹⁴ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavy států Evropské unie. Díl první, Ústavní texty Belgie, Dánska, Finska, Francie, Irsko, Itálie, Lucemburska, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko a Velká Británie*. 2. vyd. Praha: Linde, 2004, s. 793.

¹¹⁵ PARTIES AND ELECTIONS AND EUROPE. *Scotland* [online]. parties-and-elections.eu, [cit. 4. únor 2019]. Dostupné na <<http://www.parties-and-elections.eu/scotland.html>>.

V této souvislosti je ještě vhodné uvést, že Skotský akt také upravuje postavení skotské vlády. Skotská vláda je nejvyšším orgánem výkonné moci. Vláda je odpovědná za všechny oblasti, které nejsou výslovně vyhrazeny Westminsteru.¹¹⁶ V čele vlády stojí premiér, který je jmenovaný královnou na doporučení Skotského parlamentu. Dalšími členy vlády jsou ministři, státní tajemníci a představitelé skotské justice. Současná vláda má sedmnáct členů a v jejím čele stojí Nicola Sturgeon (SNP).¹¹⁷

Přestože byly novému parlamentu svěřeny široké kompetence, nedošlo k utišení separatistických snah. V roce 2012 udělila britská vláda Skotskému parlamentu pravomoc uspořádat referendum. I když referendum ve Spojeném království není právně závazné, tehdejší ministerský předseda David Cameron a předseda skotské vlády Alex Salmond uzavřeli dohodu, že výsledek referenda bude respektován oběma stranami. Skotové v referendu rozhodovali, zda by mělo být Skotsko nezávislou zemí. I přes rozsáhlou kampaň SNP pro nezávislost, o které bude podrobněji zmínka v další části práce, skončilo toto referendum neúspěchem. Historicky největší volební účast nezaručila úspěch, jelikož pro nezávislost se vyjádřilo pouze 44,7 % voličů.¹¹⁸

3.2 Stranický systém Skotska a postavení v rámci celého Spojeného království

Britský stranický systém se formuloval postupně. Pro potřeby diplomové práce postačí se seznámit se současným stavem stranického systému. Po druhé světové válce britský celostátní stranický systém vykazoval tendenci k ponechání si dvoustranického formátu s podporou jednobarevných vlád, nicméně v posledních letech jsou obvyklé i koalice.¹¹⁹

Současné politické strany se dělí na celostátní a regionální. Celostátní strany jsou strany, které působí v rámci celého Spojeného království. Tyto strany se ucházejí o zisk co největšího počtu mandátů do Dolní komory Westminsteru. Do této kategorie se řadí Konzervativní a unionistická strana (dále jen CON), Strana práce (dále jen LAB), Liberální demokraté a Strana nezávislosti Spojeného království. Regionální strany se charakterizují tím, že svou pozornost soustřeďují k vlastnímu územnímu celku s vlastní místní samosprávou. Zde se řadí Skotská národní strana, Plaid Cymru z Welsu, Demokratická unionistická strana v Severním Irsku aj.¹²⁰

¹¹⁶ KLOKOČKA: *Ústavy států Evropské unie. Díl první, Ústavní texty Belgie ...*, 2004, s. 793.

¹¹⁷ SCOTTISH GOVERNMENT. *About the Scottish Government* [online]. gov.scot, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.gov.scot/about/>>.

¹¹⁸ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: *Separatistické tendence v současné Evropě*, s. 37.

¹¹⁹ ZROSTLÍK, David. *Stranický systém-Spojené království Velké Británie a Severního Irsku* [online]. E-polis.cz, 7. únor 2008 [cit. 18. ledna 2019]. Dostupné na <<http://www.e-polis.cz/clanek/stranicky-system-spojene-kralovstvi-velke-britanie-a-severniho-irska.html>>.

¹²⁰ Tamtéž.

Na celostátní úrovni samozřejmě vévodí CON a LAB strana již řadu let. Skotská národní strana si od roku 1992 do roku 2005 udržela celostátní průměr voličů okolo 2 %, čili hospodařila se ziskem maximálně šesti mandátů. Proto je zcela překvapující výsledek voleb do Dolní komory z roku 2015, kdy SNP obdržela 56 mandátů, což je obrovský rozdíl oproti přechozím volbám. Jak lze vidět v tabulce č. 5, v roce 2017 strana mírně oslabila.¹²¹

O skotské stranické politice je možné říci, že ji lze považovat lehce za zmenšenou kopii britské politiky, a to z důvodů působení Labouristické strany (LAB), Konzervativní a unionistické strany a Skotské liberální strany (SLD) na skotském území. Tyto strany lze označit za jisté odnože britských stran. Skotská národní strana se výrazně odlišuje od výše zmíněných stran, na základě toho dochází k politické soutěži mezi druhově odlišnými stranicko-politickými subjekty. Jednodušeji řečeno, dochází k soutěži mezi regionálně-nacionalistickou formací a odnoží britských stran.¹²² Kromě výše zmíněných stran figurují ve skotské politice vcelku úspěšně i tyto strany: Skotští zelení (dále jen SGP) nebo také Skotští socialisté (dále jen SSP).

Co se týká vývoje postavení stran ve Skotsku, je zde viditelné, že až do roku 2007 si udržela dominantní postavení LAB strana a mezi další dvě nejsilnější strany se řadily SNP a CON. V posledních dvou volebních obdobích SNP silně posílila na úkor LAB a CON. LAB v posledních volbách v roce 2016 zaznamenala svůj nejhorší výsledek za dlouhé období se ziskem pouhých 24 mandátů. Od roku 2011 je SNP nejsilnější stranou ve Skotsku (viz. Tabulka č. 4). V současném Skotském parlamentu je zastoupeno pět stran (SNP, CON, LAB, SGP, LD).¹²³

¹²¹ PARTIES AND ELECTIONS AND EUROPE. *United Kingdom* [online]. parties-and-elections.eu, [cit. 4. únor 2019]. Dostupné na < <http://www.parties-and-elections.eu/unitedkingdom.html>>.

¹²² STRMISKA: *Regionální strany a stranické systémy*, s. 136.

¹²³ PARTIES AND ELECTIONS AND EUROPE. *Scotland* [online]. parties-and-elections.eu, [cit. 4. únor 2019]. Dostupné na < <http://www.parties-and-elections.eu/scotland.html>>.

Tabulka č. 4 Výsledky voleb do Skotského parlamentu

Strany	2003		2007		2011		2016	
SNP	20,9 %	27	31,0 %	47	44,0 %	69	41,7 %	63
LAB	29,3 %	50	29,2 %	46	26,3 %	37	19,1 %	24
CON	15,5 %	18	13,9 %	17	12,4 %	15	22,9 %	31
SGP	6,7 %	7	4,0 %	2	4,4 %	2	6,6 %	6
LD	11,8 %	17	11,3 %	16	5,2 %	5	5,2 %	5
SSCUP	1,5 %	1	1,9 %	-	1,7	-	-	-
SSP	6,9 %	6	0,6 %	-	0,4 %	-	-	-
Další strany	8,9 %	3	9,6 %	1	6,6 %	1	4,3 %	-
Dohromady	129 mandátů							

Zdroj: autorka na základě: PARTIES AND ELECTIONS AND EUROPE. Scotland [online]. parties-and-elections.eu, [cit. 4. únor 2019]. Dostupné na < <http://www.parties-and-elections.eu/scotland.html>>.

Tabulka č. 5 Výsledky voleb do dolní komory Westminsteru

Strany	2005		2010		2015		2017	
CON	32,3 %	197	36,1 %	307	36,9 %	331	42,4 %	318
LAB	35,2 %	356	29,0 %	258	30,4 %	232	40,0 %	262
LD	22,0 %	62	23,0 %	57	7,9 %	8	7,4 %	12
SNP	15,0 %	6	1,7 %	6	4,7 %	56	14,0 %	35
UKIP	2,2 %	-	3,1 %	-	12,6 %	1	3,0 %	-
GP	1,0 %	-	0,9 %	1	3,8 %	1	1,6 %	1
DUP	0,9 %	9	0,6 %	8	0,6 %	8	0,9 %	10
SF	0,6 %	5	0,6 %	5	0,6 %	4	0,7 %	7
PC	0,6 %	3	0,6 %	3	0,6 %	3	0,5 %	4
UUP (UCU)	0,5 %	1	0,3 %	-	0,4 %	2	0,3 %	-
SDLP	0,5 %	3	0,4 %	3	0,3 %	3	0,3 %	-
Další strany	2,7 %	3	3,7 %	2	1,2 %	1	1,1 %	1
Dohromady	645		650		650		650	

Zdroj: autorka na základě: PARTIES AND ELECTIONS AND EUROPE. *United Kingdom* [online]. parties-and-elections.eu, [cit. 4. únor 2019]. Dostupné na < <http://www.parties-and-elections.eu/unitedkingdom.html> >.

3.3 Charakteristika hlavních separatistických stran

Na rozdíl od Belgie působí na území Skotska v prosazování separatismu převážně jeden subjekt ve formě Skotské národní strany. Někdy se hovoří i o Straně zelených jako o straně prosazující osamostatnění Skotska, ale její snahy jsou oproti SNP zanedbatelné, a proto se práce zaměří jen na Skotskou národní stranu, která má dlouhodobou historii a podílela se již na pokusech o vytvoření nezávislého Skotska. Právě z toho důvodu lze SNP označit za stranu independentistickou, tedy stranu prosazující nezávislost území a dle etno-regionálního dělení L. Wintera za stranu autonomistickou.¹²⁴

¹²⁴ DANDOY: Ethno-regionalist parties in Europe, s. 211-212.
DE WINTER, Lieven: *Regionalist parties in Western Europe*, s. 04-207.

3.3.1 Vznik a vývoj Skotské národní strany

Protože je historie Skotské národní strany vcelku široká, zaměřím se pouze na hlavní body vymezující její působnost a vývoj v souvislosti se separatismem. Skotská národní strana (The Scottish National Party-SNP) byla vytvořena v roce 1934 sloučením pravicově-centralistické Skotské strany (The Scottish Party) a nacionalistické, levicově-centralistické Národní strany Skotska (National Party of Scotland), která působila již od roku 1928. Až do šedesátých let 20. století bylo postavení SNP uvnitř stranického systému minimální. K prvnímu zisku mandátu do Westminsteru přispěly až doplňkové volby v Motherwellském okrsku roku 1945. A jak uvádí Strmiska, lze to označit za ojedinělý úspěch v té době. Avšak i přes tyto nepříznivé podmínky si SNP snažila udržet svoji voličskou základnu díky přetrvávající myšlence skotské nezávislosti.¹²⁵

V průběhu šedesátých let došlo k rapidnímu vzrůstu popularity SNP. Rychlý nárůst voličů umožnil SNP stát se významnějším subjektem skotské stranické soustavy. SNP uspěla v doplňkových volbách v Hamiltonském okrsku v roce 1967. Volby tehdy vyhrála W. Ewingová a toto vítězství znamenalo nepřetržité parlamentní zastoupení SNP ve Westminsteru. V souvislosti s prvním významnějším úspěchem došlo k nárůstu počtu členů SNP, a to také v důsledku prudkého vzestupu nacionalistického cítění ve Skotsku, což se následně projevilo i většími zisky v lokálních volbách.¹²⁶

Následující úspěchy SNP úzce souvisely s objevem rozsáhlých ložisek ropy v Severním moři na začátku sedmdesátých let. Na základě toho se objevil i nový ekonomický faktor, kterým strana argumentovala k prosazení svých zájmů. V té době se rozběhla rozsáhlá kampaň s názvem „It's Scotland's oil“, na základě které se snažila strana rovněž prosadit nezávislost. Okolnosti ohledně nalezišť ropy velice posílily SNP, neboť ve dvou následujících volbách získala strana větší počet mandátů než dříve. V říjnových volbách 1974 dokonce získala SNP do Dolní sněmovny rekordní počet křesel.¹²⁷ K tomuto období se váže i snaha o prosazení Scotland Actu (Skotského aktu), který byl považován za krok k nezávislosti Skotska. Přesto, že SNP nestála za iniciativou Skotského aktu, stala se alespoň hlavní politickou stranou v kampani na jeho podporu. Jak již bylo zmíněno výše, Skotský akt nebyl úspěšný a tento neúspěch znamenal pro SNP pokles voličů, neboť v předčasných parlamentních volbách v roce 1979

¹²⁵ STRMISKA: *Regionální strany a stranické systémy*, s. 139-140.

¹²⁶ MIDWINTER, Arthur, KEATING, Michael, MITCHELL, James. *Politics and Public Policy in Scotland*. London: MACMILLIAN EDUCATION LTD, 1991, s. 33-35.

¹²⁷ BREUILLY, John. *Nationalism and the state*. 2. vyd. Chicago: University of Chicago Press edition, 1994, s. 320-323.

z přechozích 11 mandátů obhájila pouhé 2. V následujících volbách pokles voličů strany pokračoval.¹²⁸

O období osmdesátých let lze říci, že bylo poznamenáno nejen předchozími neúspěchy, ale také vnitrostátními střety mezi různými frakcemi a skupinami, které se každá snažila prosadit jiným směrem pro další orientaci SNP. Na základě toho došlo k vytváření různých skupin, nejvíce proslula asi levicově-socialistická skupina 79 Group.¹²⁹ Až volby v roce 1987 prolomily SNP dlouholeté neúspěchy a ve volbách 1992 se strana stala již nejsilnějším protivníkem Labouristické strany ve Skotsku, což se ale neprojevalo větším ziskem mandátů v britské Dolní sněmovně.¹³⁰

V důsledku devoluce byl ustanoven, po skoro 300 letech, znovu Skotský parlament, který se poprvé setkal 12. května 1999, kdy jednání zahájila W. Ewingová jako nejstarší přítomná členka. Jak strana sama uvádí, největší úspěchy ve volbách do opětovně vytvořeného Skotského parlamentu SNP zaznamenala až v roce 2007. Jelikož Labouristická strana již nenabízela obyvatelstvu to, co očekávalo, byla SNP vhodnou alternativou se svým novým přístupem.¹³¹ Tento úspěch lze přičíst dobře zpracované kampani, která vycházela z témat zkvalitnění zdravotnické péče, podpory malým podnikům, zavedení nižších a spravedlivějších daní, podpory zaměstnanosti a boji za šetrné využívání přírodních zdrojů. Veškeré programové teze byly zpracovány v manifestu SNP. Kromě výše zmíněného programu strana zde zmiňuje krátce důvody pro nezávislost, kdy hlavním cílem je to, aby Skotsko mohlo žít v míru a prosperitě a přitom nezávisle.¹³² V těchto volbách získala SNP 20 mandátů. Alex Salmond byl nucen sestavit menšinovou vládu.¹³³ Ve volbách v roce 2011 dosáhla SNP doposud největšího úspěchu a se ziskem 69 mandátů získala strana nadpoloviční většinu v parlamentu.¹³⁴ Právě tento kabinet se podílel na vypracování zákona o referendu, ve kterém se hlasovalo o nezávislosti Skotska. Uskutečnění referenda v roce 2014 lze pokládat za jeden

¹²⁸ STRMISKA: *Regionální strany a stranické systémy*, s.140.

¹²⁹ SANJAUME, Marc. *Quebec, Scotland and Catalonia: How secessionist political parties legitimize political independence* [online]. International Political Science Association, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <http://paperroom.ipsa.org/papers/paper_13615.pdf>.

¹³⁰ STRMISKA: *Regionální strany a stranické systémy*, s.140.

¹³¹ SNP. *History* [online]. snp.org, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.snp.org/history/>>.

¹³² SNP. *Manifesto 2007* [online]. politicsresources.net, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<http://www.politicsresources.net/area/uk/ass07/man/scot/snp.pdf>>. s. 6-7.

¹³³ BLACK, Andrew. *At-a-glance: Scottish government cabinet* [online]. bbc.com, 20. května 2011, [cit. 4. únor 2019]. Dostupné na <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-13461467?fbclid=IwAR02V4XHUXq_IWF9FVSWTSBIHGjTkLQMcVQLm_36bC-5x_QsR6_lyypqZrI>.

¹³⁴ PARTIES AND ELECTIONS AND EUROPE. *Scotland* [online]. parties-and-elections.eu, [cit. 4. únor 2019]. Dostupné na <<http://www.parties-and-elections.eu/scotland.html>>.

z hlavních úspěchů strany, a proto se jím budeme zabírat podrobněji v následujících částech diplomové práce. V roce 2014 byla jako předsedkyně strany zvolena Nicola Sturgeon.¹³⁵

Co se týká současné charakteristiky strany, lze o SNP říci, že pro základ své politiky vychází z ideje občanského nacionalismu. Občanský nacionalismus je charakteristický svojí oddaností občanským institucím, teritorialitě a také toleranci. Strana si stojí za tím, že je vhodnou volbou pro všechny obyvatele Skotska, dále poukazuje na to, že razantně odmítá etnický nacionalismus, který spočívá na výjimečnosti etnicity, jazyka a kulturního dědictví. Hlavním cílem zůstává dosažení skotské nezávislosti na základě secese od Spojeného království. Současně s tím se SNP snaží dosáhnout i nezávislosti v Evropě, tedy umožnění vstupu samostatného Skotska do EU. Svých politických cílů se snaží strana dosáhnout demokratickými prostředky.¹³⁶

3.3.2 Ospravedlnění odtržení Skotska

Skotský separatistický diskurz vychází ze snahy rozhodovat o vlastním osudu. Jelikož Skotsko má ve Westminsteru pouhých 59 poslanců, na vedení země se Skotové podílejí jen omezeně. Většinový politický systém v celostátních volbách hraje do rukou velkým tradičním politickým stranám. A jak strana často zdůrazňuje, její názory jsou mnohdy odlišné než názory tradičních stran, jako jsou konzervativci a labouristé.¹³⁷

Skotská národní identita úzce souvisí se secesionistickou politikou. Ospravedlnění odloučení SNP je zakořeněno ve třech aspektech, a to konkrétně v ústavní identitě, odlišném politickém programu a ziskem výhod spojených s ekonomikou. Separatistické snahy v případě Skotska nevycházejí z kultury, jazyka anebo víry.¹³⁸ Co se týče jazykové odlišnosti, zde opravdu nehraje tento faktor velkou roli, jako například v případě Vlámka, kdy na rozdílnosti v řeči separatisté stavějí svou kampaň. Ve Skotsku je gaelština od roku 2005 také úředním jazykem srovnatelným se skotštinou. Poslední průzkumy však prokázaly, že gaelsky hovoří pouze 1% celkové populace, tedy 58 000 obyvatel, zatímco skotsky mluví 1,5 milionu obyvatel. Zde souhlasím s K. Dvořákovou a M. Ferrarovou, že v případě skotských separatistů nehraje jazyk ani kultura pro ospravedlnění nezávislosti vůbec žádnou roli.¹³⁹

¹³⁵ SNP. *History* [online]. snp.org, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.snp.org/history/>>.

¹³⁶ THE SCOTTISH GOVERNMENT. *Scotland's future* [online]. gov.scot, listopad 2013, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www2.gov.scot/resource/0043/00439021.pdf>>.

¹³⁷ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: Separatistické tendence v současné Evropě, s. 37.

¹³⁸ SANJAUME, Marc: *Quebec, Scotland and Catalonia: How secessionist political...*

¹³⁹ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: Separatistické tendence v současné Evropě, s. 44.

V případě skotského separatismu hraje ekonomika mnohem větší roli. Skotská národní strana směřuje ve své politice k přeměně Skotska ve štědrý sociální stát. Vize SNP v této oblasti spočívá v dosažení stejného sociálního státu, jako tomu je kupříkladu ve Švédsku.¹⁴⁰

Již devoluce přenesla na Skotský parlament klíčové ekonomické pravomoci potřebné k dosažení růstu a prosperity. Jak však již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, oblast daní, velkého množství výdajů, regulace obchodu a průmyslu a politika hospodářské soutěže zůstaly v rukou Westminsteru. I přes decentralizaci skotské vlády, která měla úspěchy například v případě snížení nezaměstnanosti nebo podpoře veřejných investic, velké množství ekonomických rozhodnutí postihujících Skotsko jsou rozhodovány na celostátní úrovni.¹⁴¹ Skotsko je ekonomicky silné díky obrovskému množství přírodních zdrojů, kvalitnímu průmyslu, energetice, aktivnímu cestovnímu ruchu atd. Na základě toho lze Skotsko zařadit mezi nejbohatší státy na světě.¹⁴² Přesto, že například v roce 2016 se hospodářský růst ve Skotsku skoro zastavil a tím pádem ekonomika ve Skotsku zaostala za Anglií, HDP Skotska se zvýšilo jen o 0,4 %.¹⁴³ Současné skotské HDP na obyvatelstvo je ve výši 43,740 USD při započtení příjmu z ropy.¹⁴⁴ Právě příjmy z ropy a zemního plynu jsou obrovským předmětem sporu již od 70. let 20. století, kdy, jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, probíhala aktivní kampaň SNP za nezávislost Skotska právě z důvodů, aby Skotsko mohlo hospodařit s veškerými přírodními zdroji získanými na jeho území.¹⁴⁵ Celkové příjmy ze Severního moře za roky 2017-2018 tvořily 59,957 miliónů liber, což je 8 % celkových příjmů Spojeného království.¹⁴⁶ V těchto letech představovala ropa ve Skotsku 96 % z celkového britského objemu a zemní plyn 63 % britského zemního plynu.¹⁴⁷ Skotská národní strana byla toho názoru, že země bude po získání nezávislosti na tom lépe, především z důvodů převzetí kontroly příjmy z ropy a plynu v Severním moři. SNP taktéž argumentovala tím, že v případě nezávislého státu budou moci lépe hospodařit s energetickým průmyslem, investovat

¹⁴⁰ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: *Separatistické tendence v současné Evropě*, s. 46-47.

¹⁴¹ THE SCOTTISH GOVERNMENT: *Scotland's future*.

¹⁴¹ ČTK. *Skotská ekonomika loni zaostala za Británií nejvíce za šest let* [online]

¹⁴² SNP. *Manifesto 2007* [online]. politicsresources.net, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<http://www.politicsresources.net/area/uk/ass07/man/scot/snp.pdf>> s. 21-23.

¹⁴³ ČTK. *Skotská ekonomika loni zaostala za Británií nejvíce za šest let* [online]. investicniweb.cz, 5. dubna 2017, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.investicniweb.cz/news-skotska-ekonomika-loni-zaostala-za-britanii-nejvice-za-sest-let/>>.

¹⁴⁴ SCOTTISH GOVERNMENT. *Government Expenditure and Revenue Scotland 2017-2018* [online]. gov.scot, 22. srpna 2018, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.gov.scot/publications/government-expenditure-revenue-scotland-2017-18/>>.

¹⁴⁵ STRMISKA: *Regionální strany a stranické systémy*, s. 140.

¹⁴⁶ SCOTTISH GOVERNMENT. *Government Expenditure and Revenue Scotland 2017-2018* [online]. gov.scot, 22. srpna 2018, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.gov.scot/publications/government-expenditure-revenue-scotland-2017-18/>>.

¹⁴⁷ Tamtéž.

do podpory výroby a bude možné vytvořit tzv. fond bohatství podobný norskému ropnému fondu. Tento fond by měl fungovat ve prospěch budoucích generací.¹⁴⁸

Dle názoru SNP zastupující vládu Skotska se uvádí ve vládním dokumentu o budoucnosti Skotska (dále jen dokument o budoucnosti Skotska), že Skotsko lze přirovnat ke státům, jako jsou například Norsko, Finsko, Dánsko či Švédsko. A právě tyto státy SNP považuje za svůj vzor, jelikož patří mezi nejbohatší země světa, a přitom jsou nezávislé a díky tomu mohou přijímat rozhodnutí, která jsou v nejlepším zájmu pro jejich vlastní ekonomiku.¹⁴⁹ V souvislosti s tím považují za vhodné zmínit, že začátkem letošního roku bylo objeveno obrovské naleziště zemního plynu v Severním moři. Jedná se o největší naleziště od roku 2018.¹⁵⁰ Lze tedy předpokládat, že se toto téma v nejbližších měsících opět otevře.

Skotská vláda v dokumentu o budoucnosti Skotska poukazuje na to, že v případě nezávislosti Skotsko získá nástroj ke změně z bohaté země na bohatou společnost a na základě toho nabízí občanům více prosperující, udržitelnou a úspěšnou budoucnost. A jakým způsobem toho chce SNP docílit? Například tím, že v případě nezávislosti si Skotský parlament bude moci upravovat plně veškeré daně.¹⁵¹ V oblasti daní mělo Skotsko až donedávna možnost měnit sazbu daně z příjmu jen v míře 3 %. Až nový Skotský akt, který je platný od roku 2015, navyšuje určité pravomoci v této oblasti. Přesto je to pro SNP nedostačující.¹⁵² Skotští separatisté považují za nezbytné, aby jim bylo umožněno činit vlastní rozhodnutí pro udržitelný hospodářský růst, zajištění životních standardů, snížení chudoby a budování lepší společnosti pro své občany.¹⁵³

Jeden z hlavních faktorů ovlivňujících program SNP k prosazení nezávislosti je politická odlišnost. Politická agenda je odlišná od zbytku Velké Británie od doby, kdy Skotsko začalo uvažovat, že se posune více doleva v politickém spektru.¹⁵⁴ Skotové mají odlišné názory na sociální stát, veřejné služby, jaderné zbraně nebo i zahraniční politiku než vláda v Londýně. Skotové by rádi docílili toho, aby mohli rozhodovat o své vlastní politické

¹⁴⁸ SMITH-SPARK, Laura. *Scotland's vote on independence: What you need to know* [online]. cnn.com, 18. září 2014, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<http://edition.cnn.com/2014/09/09/world/europe/scottish-referendum-explainer/index.html>>.

¹⁴⁹ THE SCOTTISH GOVERNMENT: *Scotland's future*.

¹⁵⁰ NOVÁK, František. *U Skotska bylo objeveno největší ložisko plynu za deset let. Těžaři v Británii jsou optimisté* [online]. euro.cz, 11. února 2019, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.euro.cz/byznys/skotsko-nejvetsi-lozisko-plynu-severni-more-tezari-jsou-optimiste-1439334>>.

¹⁵¹ THE SCOTTISH GOVERNMENT: *Scotland's future*.

¹⁵² DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: *Separatistické tendence v současné Evropě: Katalánsko, Skotsko a Vlámko*, s. 31-62.

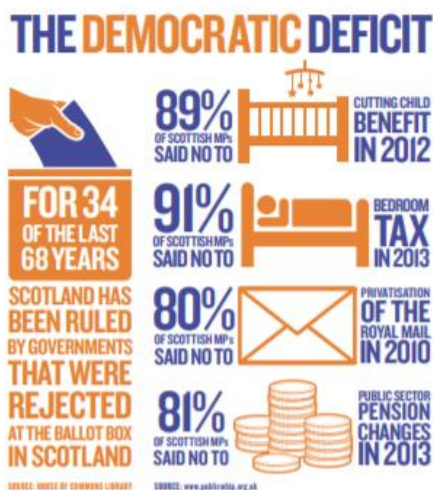
¹⁵³ THE SCOTTISH GOVERNMENT: *Scotland's future*.

¹⁵⁴ SANJAUME, Marc: *Quebec, Scotland and Catalonia: How secessionist political...*

agendě, na příklad v oblastech války, lidských práv, mezinárodních závazků a v jejich levicově zaměřené politice.¹⁵⁵

V již zmíněném dokumentu o budoucnosti Skotska, který shrnuje program SNP jako vládnoucí strany pro hlasování o nezávislosti, SNP vyzdvihuje, jaké možnosti v případě vytvoření nezávislého Skotska by získala Skotská vláda a Skotský parlament v rozhodování o jejich zemi. S pravomocí rozhodovat v oblastech skotských daní, sociálního zabezpečení, imigrace a obrany bude Skotský parlament dle názoru SNP schopný dělat lepší rozhodnutí přímo pro své skotské obyvatelstvo.¹⁵⁶ Separatisté taktéž poukazují na to, že se musí bojovat s demokratickým deficitem. Vytvoření nezávislého státu je dle jejich názoru jediným možným řešením, jak eliminovat přetrvávající demokratický deficit. Níže na obrázku č.3 lze vidět v čem spatřují Skotové demokratický deficit. V případě nezávislosti by Skotsko obdrželo plný rozsah odpovědnosti a parlament a vláda by tyto pravomoci získaly na základě voleb od skotských občanů. Další podstatnou změnu, kterou navrhovala strana v dokumentu o budoucnosti Skotska, je prosazení psané Ústavy. Spojené království totiž nemá psanou Ústavu.¹⁵⁷

Obrázek č. 3 Demokratický deficit

Zdroj: THE SCOTTISH GOVERNMENT. *Scotland's future* [online]. gov.scot, listopad 2013, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www2.gov.scot/resource/0043/00439021.pdf>>.

¹⁵⁵ SNP. *Elect a local champion. Manifesto 2010* [online]. politicsresources.net, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<http://www.politicsresources.net/area/uk/ge10/man/parties/SNP.pdf>>.

¹⁵⁶ THE SCOTTISH GOVERNMENT: *Scotland's future*.

¹⁵⁷ Tamtéž.

V manifestu z roku 2017 SNP znovu otvírá téma hlasování o nezávislosti Skotska v referendu, které by mělo být uspořádáno na konci procesu Brexitu. Tím strana zdůrazňuje nesouhlas s dosavadním postupem britské vlády při vyjednávání podmínek Brexitu.¹⁵⁸ Právě Brexit lze označit za jeden z nových faktorů ovlivňující skotské separatisty. V referendu o vystoupení z Evropské unie konaném 23. června 2016 pro setrvání hlasovalo 62 % Skotů, z čehož lze usoudit, že obyvatelstvo Skotska je spíše pro-evropské.¹⁵⁹ Skotská národní strana se domnívá, že vystoupením z EU by mohlo dojít ke ztrátě až 80 000 pracovních míst ve Skotsku a v případě opuštění vnitřního trhu by mohly mzdy klesnout o 2000 liber za osobu. Právě v souvislosti s Brexitem by SNP chtěla docílit větších pravomocí v oblastech, jako je pracovní právo, přistěhovalectví a v oblastech pravomocí, které by Skotsku umožnily splnit požadavky k tomu, aby Skotsko mohlo zůstat v jednotném evropském trhu.¹⁶⁰

3.3.3 Prosazení nezávislosti

V případě Skotska jsou snahy o vytvoření nezávislého státu bez nadvlády někoho jiného už patrné z dávné historie. Již v průběhu 10. století probíhaly první boje s Angličany. V průběhu 18. století došlo ke sjednocení Velké Británie a k zániku Skotského parlamentu. I když se první polovina 18. století nesla ve znamení snah Skotů (převážně klanů z Vysočiny) dostat se z područí Britů. Po Skoty prohrané bitvě u Cullodenu utichly snahy o vytvoření nezávislého státu na hodně dlouhou dobu.¹⁶¹

Právě již několikrát zmíněné objevy ropy v Severním moři, a tím i rapidní zlepšení finanční situace ve Skotsku, vedly separatisty k zahájení kampaně, která by přinesla nezávislost.¹⁶² I přes proces devoluce, který umožnil opětovné ustavení Skotského parlamentu, s vyššími pravomocí (viz. Kapitola č. 3), neutichly snahy o secesi od Velké Británie což vedlo až k vyhlášení referenda o nezávislosti Skotska v roce 2014.¹⁶³

Necelých pět let po neúspěšném referendu sílí volání členů SNP o prosazení dalšího referenda o nezávislosti Skotska. Jak uvádí stránky agentury Reuters, Nicola Sturgeon se nechala slyšet v průběhu ledna 2019, že v nejbližších týdnech poskytne informace

¹⁵⁸SCOTTISH NATIONAL PARTY. *Stronger for Scotland. Manifesto 2017* [online]. cloudfront.net, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <https://d3n8a8pro7vhm.cloudfront.net/thesnp/pages/9544/attachments/original/1496139998/Manifesto_2017.pdf?1496139998>.

¹⁵⁹ BBC. *EU referendum. Results* [online]. bbc.com, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <https://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results>.

¹⁶⁰ SCOTTISH NATIONAL PARTY: *Stronger for Scotland. Manifesto 2017*.

¹⁶¹ MUNDO. *Dějiny Skotska* [online]. mundo.cz, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.mundo.cz/skotsko/dejiny>>.

¹⁶² STRMISKA: *Regionální strany a stranické systémy*, s. 140.

¹⁶³DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: *Separatistické tendence v současné Evropě*, s. 37.

o načasování dalšího možného referenda. Jakékoliv závazné hlasování o skotském odchodu musí schválit Westminster. Například již v roce 2017 v reakci na aktuální dění v oblasti Brexitu, s kterým Skotové nesouhlasí, SNP žádala o možnost vyhlášení referenda. Tehdy to bylo zamítnuto ze strany britské premiérky T. May.¹⁶⁴ Zde souhlasím s názorem Britů, že od posledního referenda neuběhl dostatečný časový usek na to, aby se změnil výrazně názor skotských občanů.

Zda opravdu dojde k vyhlášení nového referenda úzce souvisí s tím, jak dopadne proces Brexitu. Již teď však členové SNP hovoří o možnosti spojit proces hlasování o nezávislosti s kampaní do Skotského parlamentu v roce 2021.¹⁶⁵

3.3.4 Dosažené úspěchy SNP

Za úspěchy strany SNP v procesu tzv. boje za nezávislost lze zařadit obě referenda, ve kterých se hlasovalo o devoluci. Jelikož práce proces devoluce zmiňuje již v předchozích kapitolách podrobně, tato kapitola bude pojednávat převážně o přípravě a výsledcích referenda o nezávislosti z roku 2014. Už jenom to, že SNP docílila uskutečnění hlasování, lze dle mého názoru považovat za největší úspěch od roku 1999.

Jak již bylo řečeno výše, konání referenda bylo umožněno díky dohodě z Edinburgu z roku 2012, za kterou stála vláda Alexe Salmonda. Tehdejší premiér Spojeného království David Cameron, se rozhodl souhlasit s uskutečněním referenda, jelikož chtěl projevit respekt obyvatelům Skotska a zavázal se k tomu, že referendum bude legální a férové. Avšak apeloval na občany Skotska, aby setrvali ve Spojeném království.¹⁶⁶

Salmond chtěl nabídnout možnost voličům hlasovat o tom, zda zachovat současný stav, hlasovat pro nezávislost, anebo hlasovat pro navýšení kompetencí Skotského parlamentu. Dohoda však nakonec určila přesné znění otázky, na kterou voliči odpovídali ANO či NE. Součástí této dohody bylo nejen stanovení konkrétního data konání referenda, ale také pravidla kampaně včetně jejího financování. V tomto referendu mohli výjimečně hlasovat i osoby starší

¹⁶⁴ O'LEARY, Elizabeth. *Sturgeon will give clarity on Scottish independence push in coming weeks* [online]. uk.reuters.com, 11. ledna 2019, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <https://uk.reuters.com/article/uk-britain-eu-scotland/sturgeon-will-give-clarity-on-scottish-independence-push-in-coming-weeks-idUKKCN1PB1K3?fbclid=IwAR2t8tAplcQaegbztZe5ehb-919H7uGqc1ILsKEe3l4o_mnNbcf6Oc-IWOY>.

¹⁶⁵ MCKENNA, Kevin. *If Nicola Sturgeon wants a new referendum, now is the time to set the timetable* [online]. theguardian.com, 14. říjen 2018, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/oct/14/do-not-dither-nicola-sturgeon-set-a-new-referendum-in-train-now?fbclid=IwAR0zQwuXmAfncDztpgYwHvCOYpL0jN70GB7L7IrXUZH4Xe2uksFc2iUKYSg>>.

¹⁶⁶ THE GUARDIAN. *Scottish independence referendum deal signed by Cameron and Salmond* [online]. theguardian.com, [cit. 28. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.theguardian.com/politics/2012/oct/15/scottish-independence-referendum-cameron-salmond>>.

16 let. Pro mě je zarážející fakt, že tato dohoda v sobě nemá ustanovení, které by vylučovalo v určitém časovém úseku konat referendum nové.¹⁶⁷ Z toho usuzuji, že SNP bude po britské vládě požadovat v brzké době novou dohodu o hlasování o nezávislosti Skotska.

Následně, po určení konkrétního data konání hlasování o nezávislosti, zahájily oba tábory rozsáhlou kampaň. Je zcela zřejmé, že britská vláda prosazovala, aby Skotsko zůstalo uvnitř Spojeného království. Britská vláda současně s tím uznala, že Skotsko sehrálo významnou roli v historickém úspěchu Británie.¹⁶⁸ SNP čekala na možnost vyhlášení referenda hodně dlouhou dobu, a proto se stala lídrem rozsáhlé kampaně za nezávislost. V roce 2013 strana vydala 670 stránkový dokument o skotské budoucnosti, který se stal průvodcem pro voliče. Podstatou tohoto dokumentu bylo seznámit voliče s hlavními důvody, proč by měli hlasovat v blížícím se referendu pro nezávislost Skotska. Součástí dokumentu o skotské budoucnosti je i nastínění toho, jak by budoucí nezávislý Skotský stát vypadal. Skotská národní strana tuto publikaci využila i jako kampaň pro následující volby v případě nezávislosti, jelikož velká část knihy je věnovaná jednotlivým sektorům, od financí a ekonomiky až po vzdělání a kulturu. Strana zde voličům představuje v jednotlivých bodech své plány, které by chtěla prosadit v případě nezávislosti Skotska. Strana se tímto připravovala na první volby do nezávislého parlamentu.¹⁶⁹

Ještě před tímto datem by byl ustanoven vyjednávací výbor, který by měl za úkol vyjednat podmínky secese s vládou Velké Británie.¹⁷⁰ V případě úspěšného referenda bylo stanovené datum pro odchod ze Spojeného království na 24. březen 2016. První volby do nezávislého Skotského parlamentu se měly uskutečnit v květnu téhož roku. V období od referenda do doby vyhlášení nezávislého Skotska měla být zavedená dočasná ústavní platforma pro nezávislost, ve které by byla ustanovení o převedení pravomocí na Skotsko. Nově zvolený Skotský parlament by následně dostal za úkol zpracovat psanou Ústavu. Níže uvedený

¹⁶⁷ Agreement between the United Kingdom Government and the Scottish Government on a referendum on independence for Scotland. Edinburgh, 15 October 2012[online]. The National Archives, 2012 [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na

<<https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130102230945/http://www.number10.gov.uk/wp-content/uploads/2012/10/Agreement-final-for-signing.pdf>>.

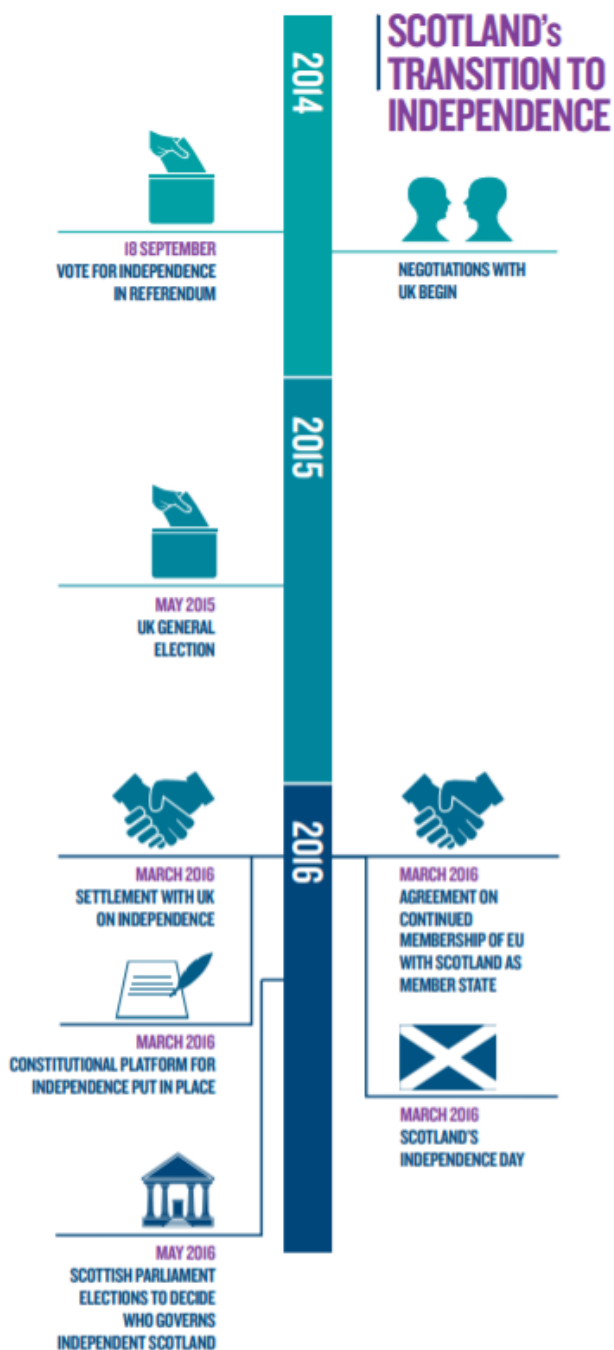
¹⁶⁸ SECRETARY OF STATE FOR SCOTLAND. *Scotland analysis: Devolution and the implications of Scottish independence*[online]. gov.uk, únor 2013, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/79417/Scotland_analysis_Devolution_and_the_implications_of_Scottish_Independan..._1_.pdf>.

¹⁶⁹THE SCOTTISH GOVERNMENT: *Scotland's future*.

¹⁷⁰ SMITH-SPARK, Laura. *Scotland's vote on independence: What you need to know* [online]. cnn.com, 18. září 2014, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<http://edition.cnn.com/2014/09/09/world/europe/scottish-referendum-explainer/index.html>>.

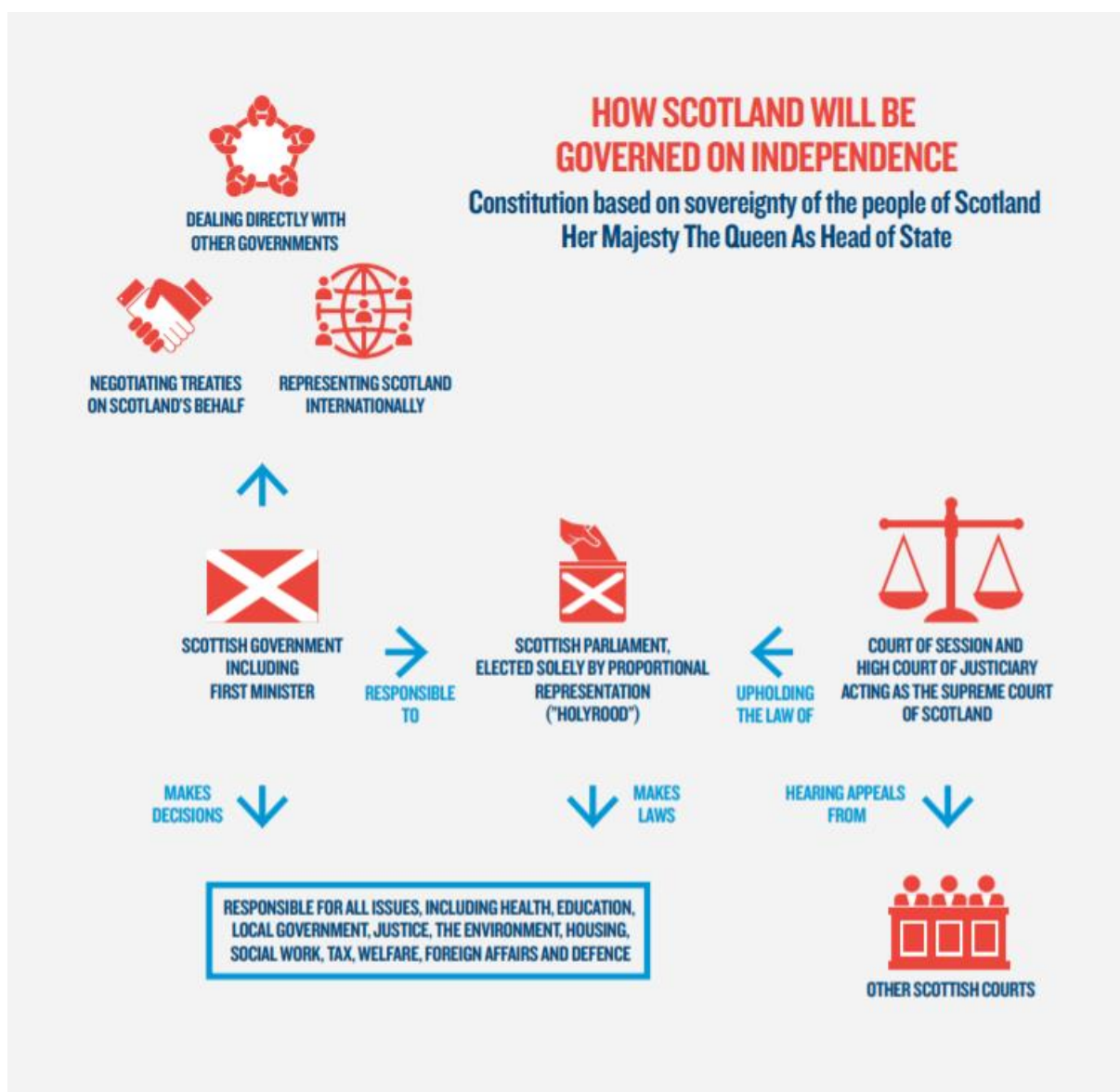
obrázek č. 4 znázorňuje graficky časovou linii do doby oficiálního vytvoření nezávislosti Skotska. A na obrázku č. 5 lze vidět, jak by fungoval nově ustanovený Skotský parlament.

Obrázek č. 4 Skotský přechod k nezávislosti

Zdroj: THE SCOTTISH GOVERNMENT: *Scotland's future*.

Obrázek č. 5 Rozdělení moci v případě nezávislosti Skotska

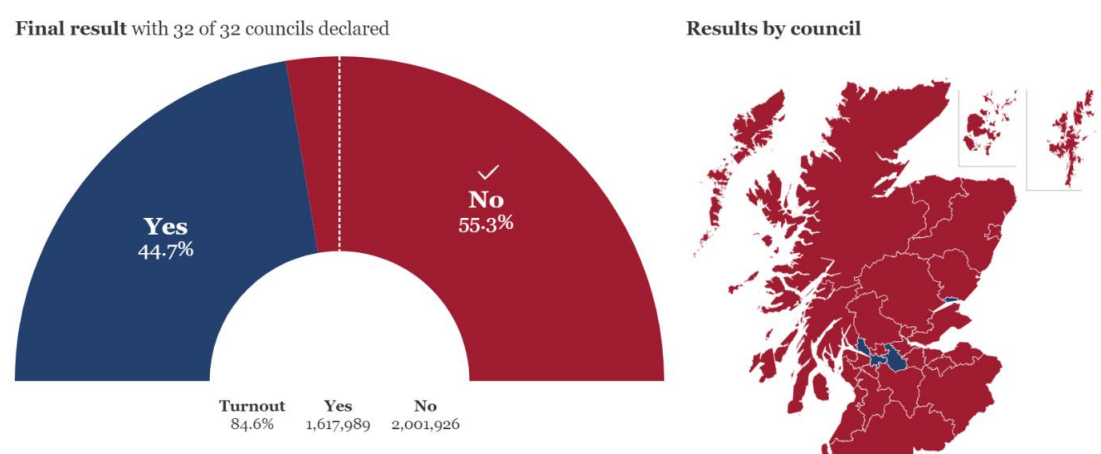
Zdroj: THE SCOTTISH GOVERNMENT: *Scotland's future*.

Důležitou otázkou před referendem byla budoucí měna. Alex Salmond tehdy přislíbil, že i po nezávislosti by Skotsko nadále využívalo jako své platidlo britskou libru. Zajímavostí byla skutečnost, že v případě oddělení Skotska od Velké Británie by hlavou státu i nadále zůstala Alžběta II. Naopak důležitou změnou mělo být vytvoření psané Ústavy pro Skotsko. Nově vzniklý nezávislý stát by si poté musel vyjednat samostatně podmínky členství v NATO a EU.¹⁷¹

¹⁷¹ SMITH-SPARK, Laura. *Scotland's vote on independence: What you need to know* [online]. cnn.com, 18. září 2014, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<http://edition.cnn.com/2014/09/09/world/europe/scottish-referendum-explainer/index.html>>.

Konečně se dostáváme k samotnému referendu. Dne 18. září 2018 odpovídalo skotské obyvatelstvo na otázku položenou v referendu: „Mělo by být Skotsko nezávislou zemí?“ Jak již dnes víme, toto referendum skončilo neúspěchem pro SNP. Tehdy pro nezávislost hlasovalo 44,7 % (1 617 989 obyvatel) a proti nezávislosti hlasovalo 55,3 % (2 001 926 obyvatel).¹⁷² Toto referendum zaznamenalo historicky nejvyšší volební účast s 84,5 %. Pouze v oblastech Dundee City, Glasgow, North Lanarkshire a West Dunbartonshire hlasovalo větší procento obyvatel pro nezávislost. Nejvíce voličů za nezávislost zaznamenala oblast Dundee City. V ostatních oblastech mírně převažovaly hlasy za setrvání ve Velké Británii.

Obrázek č. 6 Výsledky referenda o nezávislosti Skotska

Zdroj: THE GAURDIAN. *Scottish independence referendum: final results in full* [online]. theguardian.com, 18. září 2014, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.theguardian.com/politics/ng-interactive/2014/sep/18/-sp-scottish-independence-referendum-results-in-full>>.

Mezi hlavní důvody, proč hlasování dopadlo v neprospěch separatistů, lze například zařadit to, že obyvatelé Skotska se báli ekonomické nejistoty, která by zpočátku v případě nezávislosti mohla nastat. Rovněž měli obavy o ztrátu pracovních míst v Anglii. Dalším podstatným faktorem byla skutečnost, že se do kampaně za nezávislost nezapojily jiné skotské strany. Naopak někteří labourističtí poslanci vedli aktivní kampaň za setrvání ve Velké Británii. Navíc hodně Skotů se nechalo slyšet, že se cítí spíše jako Britové než jako Skotové. Právě tyto výsledky referenda potvrzují domněnku, že v případě Skotska existuje opravdu slabší národní identita.¹⁷³

¹⁷² THE GAURDIAN. *Scottish independence referendum: final results in full* [online]. theguardian.com, 18. září 2014, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.theguardian.com/politics/ng-interactive/2014/sep/18/-sp-scottish-independence-referendum-results-in-full>>.

¹⁷³ THE OPEN UNIVERSITY. *The 2014 Scottish Independence Referendum - Why was there a NO vote?* [online]. open.edu, 15. března 2015, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.open.edu/openlearn/people-politics-law/the-2014-scottish-independence-referendum-why-was-there-no-vote>>

4. Komparativní část

Tato kapitola je zaměřená na vlastní komparaci všech tří případů. Nejprve porovnáám vztah centra a periferie u Skotska a Vlámka. Následně mne bude zajímat, jaké jsou hlavní shody a odlišnosti u zkoumaných stran na základě jejich vývoje a volebních úspěchů. V této části se zaměřím také na komparaci jednotlivých faktorů, kterými separatisté ovlivňují nezávislost. Závěr této části diplomové práce jsem věnovala srovnání způsobu, jakým by strany chtěly docílit nezávislosti.

4.1 Vztah centra a periferie

Spojené království i Belgické království jsou země konstituční monarchie. Spojené království je parlamentní monarchií, která se skládá ze čtyř regionů, zatímco Belgie je konstituční federací, obsahující tři komunity, které jsou rozděleny podle jazyků a regiony podle územních principů, každý z nich má svůj parlament i vládu (viz kapitola č.2.) Vlámské společenství a vlámský region svůj parlament a vládu spojily, nyní tak v Belgii funguje 6 parlamentů a 6 vlád.¹⁷⁴ Skotsko si výrazně rozšířilo své pravomoci až na základě procesu devoluce. Skotský model devoluce vytvořil ze vztahu Skotska a Spojeného království vztah podobný modelu asymetrické federace.¹⁷⁵ Zákon o Skotsku poskytl Skotsku rozsáhlou autonomii, která vychází z toho, že na Skotský parlament jsou přeneseny pravomoci, které nezůstaly v působnosti Westminsteru.¹⁷⁶ Vlámský region i vlámská komunita mají ústavně svěřené kompetence. Rada vlámské komunity upravuje věci ve své působnosti formou dekretu. Vlámku se díky reformě odsouhlasené v roce 2011 (probíhala až do roku 2014) podařilo posílit kompetence společenství i regionů.¹⁷⁷

Pro lepší přehlednost přikládám tabulku, kde lze vedle sebe vidět výčet hlavních svěřených pravomocí pro Skotsko a Vlámko. Jelikož se Vlámský region a Vlámská komunita spojily, spojila jsem také výčet jejich pravomocí a kompetencí do jednoho sloupce, neboť rozdělený výčet pravomocí jsem již poskytla v první části druhé kapitoly. Jak lze vidět níže, (viz. Tabulka č. 6) pravomoci se v obou zkoumaných oblastech vcelku shodují. Skotsko si navíc díky novele Skotského aktu může lépe upravovat sazbu daní.

¹⁷⁴ ZENKER, Petr. *Velká Británie* [online]. euroskep.cz, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.euroskep.cz/397/sekce/velka-britanie/>>.

BELGIUM.BE. *Geographical description of Belgium* [online]. [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <https://www.belgium.be/en/about_belgium/country/geography>.

¹⁷⁵ HLOUŠEK, KOPEČEK, ŠEDO: *Politické systémy*, s. 230.

¹⁷⁶ STRMISKA: *Regionální strany a stranické systémy*, s.137.

¹⁷⁷ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: *Separatistické tendence v současné Evropě*, s. 41.

Tabulka č. 6 Srovnání přenesených pravomocí ve Skotsku a Vlámku

Skotsko	Vlámko
Zemědělství, lesnictví, rybolov	Hospodářství, zaměstnanost
Vzdělání	Zemědělství, vodní politiky
Životní prostředí	Životní prostředí, územní plánování
Zdravotní a sociální služby	Zdravotnictví, zdravotní péče o obyvatele
Bydlení	Bydlení, veřejné práce
Daň z příjmu	Obchod, zahraniční obchod
Zákony	Podpora rodinám
Místní samospráva	Rozvoj vědy a výzkumu
Sport a umění	Kultura, vzdělání, rozvoj jazyka
Cestovní ruch a hospodářský rozvoj	Doprava, energetika
Určité oblasti dopravy	Ochrana osobnosti
Letecká přeprava, daň z převodu budov a pozemků, daň ze skládek	Sociální pomoc a podpora rodinám
Některé aspekty sociální zabezpečení	Volební výdaje, financování politických stran
	Věci správy, dozor nad provinciemi
	Určité oblasti mezinárodních vztahů

Zdroj: Autorka na základě: SNP. *Campaigns* [online]. snp.org, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.snp.org/campaigns/independence/>>.

BELGIUM.BE. *The powers of the Regions* [online]. belgium.be, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <https://www.belgium.be/en/about_belgium/government/regions/competence>.

4.2 Vývoj a struktura stran

Vývoj jednotlivých stran se komparuje problematicky vzhledem k tomu, že SNP aktivně působí ve skotské politice již od první poloviny 20. století, zatímco VB i N-VA jsou strany v celku mladé, neboť vznikly až na začátku 21. století, pokud nezapočítáme předchozí působení Vlámského bloku, ale pouze současný stav strany. Přesto, že postavení SNP bylo až do 60. let 20. století zanedbatelné, považují její dlouhodobou působnost uvnitř stranického systému

Spojeného království a následně i v rámci Skotska za dostatečný časový prostor pro vybudování stálé voličské základny, což beru jako důležitý prvek k prosazení secese Skotska.¹⁷⁸

Předchůdce Vlámského zájmu, Vlámský blok, působil sice na politické sféře již od roku 1979, avšak tato práce hovoří o současné podobě strany, tedy pouze o Vlámském zájmu. Vlámský zájem je nejmladším zkoumaným subjektem, neboť jeho vznik se váže až k roku 2004, zatímco N-VA byla utvořena v roce 2001.¹⁷⁹ Obě vlámské separatistické strany jsou téměř o sedmdesát let mladší než SNP. I když N-VA působí v politice mnohem kratší dobu než SNP, dokázala velmi rychle zaujmout vlámské voliče, čemuž nasvědčují i volební výsledky. Dokonce strana N-VA dokázala v posledních volbách do federálního parlamentu v roce 2014 získat obrovské množství voličů a se ziskem 33 mandátů se stala nejsilnější stranou v zemi a jako první separatistická strana byla součástí vlády. Stejný úspěch strana zaznamenala i v posledních volbách do vlámského parlamentu, kde se ziskem 43 mandátů je taktéž nejsilnější stranou.

Od strany N-VA očekávám, že i v následujících volbách získá velké množství voličů na federální úrovni i ve Vlámsku. Dle mého názoru by bylo jednoznačně pro stranu výhodou být opět součástí vlády, neboť by mohla aktivněji prosazovat svůj zájem nezávislého Vlámka s prvním krokem ve formě vytvoření belgické konfederace. Strana VB naopak od svého vzniku v posledních letech zaznamenala razantní pokles voličů. Přesto, že VB je také vlámskou separatistickou stranou, působící přibližně stejně dlouhou dobu jako N-VA, dávají voliči přednost volebním tezí právě N-VA. Rapidní pokles voličů VB si vysvětlují tím, že se vlámským a belgickým občanům jeví způsob prosazení separace stranou N-VA mnohem přijatelnější a mírumilovnější cestou.¹⁸⁰ Všechny tři zkoumané separatistické strany považují za strany independentistické, neboť jejich hlavní cíl je vytvoření nezávislého území a ani jedna z těchto stran neprosazuje možnost připojení se k jinému státnímu útvaru i když, vlámské strany hodně sympatizují s holandsky mluvícím Nizozemskem.¹⁸¹

Co se týká vývoje a postavení stran v rámci stranického systému hlavní rozdíl spatřuji v tom, že vlámské strany sklízají úspěchy jak na regionální, tak na celostátní úrovni (federální parlament), zatímco o SNP lze říci, že její hlavní působiště je pouze na regionální úrovni ve Skotském parlamentu, protože s 35 mandáty má strana hodně omezenou šanci něco ve Westminsteru prosadit. I přes tuto nevýhodu dokázala SNP za dobu svého působení docílit

¹⁷⁸ STRMISKA: *Regionální strany a stranické systémy*, s. 140.

¹⁷⁹ DANICS: *Extremismus, radikalismus*, s. 207-215.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 207-216.

¹⁸¹ DANDOY: *Ethno-regionalist parties in Europe*, s. 211-212.

řady úspěchů ve prospěch nezávislosti, jako byl například proces devoluce (vznik Skotského parlamentu, navýšení pravomocí pro Skotsko), nebo dosažení dohody o umožnění konání referenda o nezávislosti Skotska. Vlámské strany sice mají voličské úspěchy do federálního parlamentu i do Vlámského parlamentu, avšak doposud se jim nepodařilo prosadit nic razantního ve prospěch nezávislosti Vlámka. To si vysvětlují tím, že po dlouhou dobu nechtěly ostatní belgické strany (vlámské i valonské strany) s vlámskými separatisty spolupracovat.

Postavení stran na regionální úrovni je u SNP a N-VA v současnosti vcelku srovnatelné, jelikož nyní jsou obě strany nejvíce zastoupeny ve svých regionálních parlamentech. SNP je již třetí volební období nejsilnější stranou ve Skotsku u N-VA lze spatřovat rapidní nárůst voličů, neboť v roce 2009 strana získala 16 mandátů a ve volbách v roce 2014 již 43 mandátů. Naopak strana VB přišla o voliče, pravděpodobně na úkor N-VA, jelikož v 2009 patřila mezi velice úspěšnou stranu se ziskem 21 mandátů a ve volbách v roce 2014 jich obhájila pouze 6.¹⁸²

Na základě těchto poznatků nemohu jednoznačně určit, která z těchto stran má lepší pozici v rámci stranického systému k prosazení svých zájmů, neboť postavení stran na celostátní úrovni je odlišné. Bezespору stranám N-VA a VB nahrává tamní federální uspořádání, které umožní být Vlámům mnohem lépe zastoupeni ve federálním parlamentu a vládě, než je umožněno Skotům ve Westminsteru.

4.3 Ospravedlnění odtržení

Volební program je vcelku shodný u všech tří zkoumaných stran. Jak SNP, tak N-VA a VB jsou strany, které mají za svůj hlavní cíl prosazení nezávislého Skotska či Vlámka.¹⁸³ Jelikož faktorů, které ovlivňují separatisty je mnoho, zaměřila jsem se v této diplomové práci výlučně na ty hlavní, za které považují národní identitu a s ním spojený jazyk, ekonomiku a politickou odlišnost. Hlavními znaky národní identity jsou společná kultura, která vychází ze společného jazyka či historie a snahy sdílet stejné společenské hodnoty.¹⁸⁴ Národní identitu považují za jediný faktor, který není skotským a vlámským separatistům zcela společný, vzhledem k tomu, že v případě Skotska nelze hovořit o existenci výrazně odlišné národní identity od britské národní identity. Separatistické snahy ve Skotsku nevycházejí ani z kultury, ani z jazykové odlišnosti či jiné víry.¹⁸⁵ Což ovšem nemohu říci o Vlámku, zde naopak obě

¹⁸² PARTIES AND ELECTIONS AND EUROPE. *Scotland* [online]. parties-and-elections.eu, [cit. 4. únor 2019]. Dostupné na < <http://www.parties-and-elections.eu/scotland.html>>.

PARTIES AND ELECTIONS AND EUROPE. *Flanders* [online]. parties-and-elections.eu, [cit. 4. únor 2019]. Dostupné na < <http://www.parties-and-elections.eu/flanders.html>>.

¹⁸³ DANDOY: Ethno-regionalist parties in Europe, s. 211-212.

¹⁸⁴ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: Separatistické tendence v současné Evropě, s. 32.

¹⁸⁵ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: Separatistické tendence v současné Evropě, s. 43-44.

vlámské strany považují odlišnou národní identitu za silný argument pro prosazení nezávislosti Vlámka. N-VA i VB vychází z toho, že neexistuje jednotná belgická národní identita, neboť v Belgii se mluví třemi jazyky (vlámsky-holandsky, francouzsky a německy), navíc jednotlivé regiony a komunity nesdílejí společné hodnoty.¹⁸⁶ V Belgii dlouhodobě panuje roztržičnost, neexistuje žádná celostátní strana, jelikož jsou všechny rozděleny podle jazyka. Dle mého názoru v Belgii jednoznačně nedochází ke sdílení stejné kultury.¹⁸⁷ Na základě těchto zjištěných informací považuji argument odlišné národní identity v případě Vlámka za oprávněný. Otázkou však zůstává, zda je to dostatečný argument pro získání voličů v případě, že by došlo na hlasování v referendu o nezávislosti Vlámka. Myslím si, že v současnosti občané zkoumaných regionů mnohem více slyší na ekonomické argumenty.

Za shodný prvek pro všechny zkoumané strany mohu proto označit ekonomiku. Přesto, že devoluce přinesla Skotsku klíčové ekonomické pravomoci, které následně vedly k růstu skotské ekonomiky, tak například určité oblasti daní, regulace obchodu a průmyslu a politika hospodářské soutěže zůstaly stále v rukou Westminsteru.¹⁸⁸ Skotsko je ekonomicky silné díky velkému množství přírodních zdrojů, kvalitnímu průmyslu a energetice a aktivnímu cestovnímu ruchu. Právě příjmy z ropy jsou hlavním ekonomickým sporem mezi Spojeným královstvím a Skotskem, neboť v případě nezávislosti by Skotsko mohlo hospodařit s veškerými přírodními zdroji získanými na jeho území.¹⁸⁹ SNP požaduje, aby Skotsko mohlo činit vlastní rozhodnutí pro udržitelný hospodářský růst, zajištění životních standardů a snížení chudoby, což jsou hodně podobné jevy, se kterými argumentují také vlámské separatisté.¹⁹⁰ V Belgii je jádrem problému to, že obyvatelé Vlámka mají pocit, že doplácí na chudší Valonsko. Vlámská ekonomika je mnohem otevřenější a rychlejší, zatímco valonská ekonomika se již dlouhodobě potýká s problémy.¹⁹¹ Všechny tři strany se shodují na tom, že případná nezávislost by jim umožnila hospodařit s veškerými příjmy z daného regionu dle svého uvážení.

¹⁸⁶ VLAAMSBELANG. *Identiteit* [online]. vlaamsbelang.org, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <https://www.vlaamsbelang.org/wp-content/uploads/2016/08/ManifestIdentiteit.pdf?fbclid=IwAR3wauK_xiaoEAjQKzpvz7odp_usiROGukNA_A9cHqETc2xTttywKkxlxog>.

¹⁸⁷ VLAAMSBELANG. *DE PARTIJ* [online]. vlaamsbelang.org, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.vlaamsbelang.org/de-partij/>>.

¹⁸⁸ SNP. *Campaigns. Independence* [online]. snp.org, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.snp.org/campaigns/independence/>>.

¹⁸⁹ BREUILLY, John. *Nationalism and the state*. 2. vyd. Chicago: University of Chicago Press edition, 1994, s. 320-323.

¹⁹⁰ THE SCOTTISH GOVERNMENT: *Scotland's future*.

¹⁹¹ NVA. Frequently asked questions [online]. english.n-va.be, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://english.n-va.be/frequently-asked-questions#belgium>>.

V současné době lze mnohem více slyšet také o politickém faktoru, který vychází z politické (názorové) odlišnosti v zemi. Tento faktor považují za shodný pro všechny tři zkoumané strany, i když v případě Skotska je dle mého názoru mnohem více znatelný. Skotský separatismus vychází ze snahy rozhodovat o vlastním osudu. Skotové se podílejí na vedení země v hodně omezené míře. Politická agenda ve Skotsku je odlišná od zbytku Spojeného království.¹⁹² SNP má odlišné názory než Londýn na sociální stát, veřejné služby, jaderné zbraně, ale také na zahraniční politiku. SNP směřuje ve své politice k přeměně Skotska ve štědrý sociální stát, což se vylučuje s dosavadní politikou Spojeného království. S cílem uspět v nadcházejících volbách SNP argumentuje také nesouhlasem s dosavadní situací okolo Brexitu. Ve Skotsku byli občané převážně pro setrvání v Evropské unii. Právě Brexit a pro-evropská politika Skotska, se staly nejnovějším argumentem skotských separatistů pro nezávislost. To však neplatí pro Belii, zde naopak VB rozhodně nesouhlasí s pro-evropskou politikou v zemi.¹⁹³ VB považují za silně nacionalistickou, antiimigrační a proti-evropskou stranu, která nesouhlasí se současným nastavením politiky v zemi. Strana VB předpokládá, že s případnou nezávislostí a spěchem v nových volbách by ji bylo umožněno prosadit antiimigrační politiku ve Vlámku.¹⁹⁴ N-VA není tak radikální ve svých názorech na migrační krizi jako VB, přesto právě díky nesouhlasu s migračním paktem OSN a odchodem z vlády musel Charles Michael podat demisi.¹⁹⁵

4.4 Prosazení nezávislosti

Všechny tři strany považují za independentistické, jelikož prosazení nezávislosti je jejich hlavním bodem politického programu. SNP se o prosazení nezávislosti snaží již desítky let.¹⁹⁶ Prvně se zapojila do aktivních kampaní u obou referend prosazujících vyšší míru autonomie, kdy až druhé referendum bylo úspěšné a po více jak 300 letech SNP docílila znovu ustanovení Skotského parlamentu.¹⁹⁷ I když devoluce i federalizace v Belii přinesly Skotsku i Vlámku řadu nových pravomocí, nevedlo to k utišení volání po nezávislosti. Vláda Alexe

¹⁹² THE SCOTTISH GOVERNMENT: *Scotland's future*.

¹⁹³ SCOTTISH NATIONAL PARTY. *Stronger for Scotland. Manifesto 2017* [online]. cloudfront.net, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <https://d3n8a8pro7vhm.cloudfront.net/thesnp/pages/9544/attachments/original/1496139998/Manifesto_2017.pdf?1496139998>.

¹⁹⁴ VLAAMSBELANG. *ProgrammaVerkiezingen2014* [online]. vlaamsbelang.org, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.vlaamsbelang.org/wpcontent/uploads/2016/08/20140318ProgrammaVerkiezingen2014.pdf>>.

¹⁹⁵ BBC NEWS. *Belgium's PM Charles Michel submits resignation amid migration row* [online]. bbc.com, 19. prosinec 2018, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.bbc.com/news/world-europe-46611320>>.

¹⁹⁶ DANDROY: Ethno-regionalist parties in Europe, s. 211-212.

¹⁹⁷ STRMISKA: *Regionální strany a stranické*, s. 137.

Salmonda již docílila uspořádání referenda o nezávislosti v roce 2014, přestože toto referendum bylo neúspěšné, SNP stále setrvává ve snaze prosadit nezávislost Skotska.¹⁹⁸

Obě vlámské strany si prvotně kladly za cíl prosadit nezávislost Vlámka a VB u toho i setrvala, zatímco N-VA se odlišuje postupem, kterým by chtěla nezávislosti docílit. Tento postup by spočíval v transformaci Belgie v konfederaci a až následně secese Vlámka. Přesto, že v případě N-VA je postup pro dosažení nezávislosti odlišný než u VB a SNP, cíl zůstává pro všechny stejný.¹⁹⁹ Dle mého názoru má SNP v brzké době mnohem větší šanci na uspořádání referenda, ve kterém by občané Skotska opětovně hlasovali o nezávislosti. Usuzuji tak ze současné situace ve Spojeném království a chaosu, který zde vznikl díky plánovanému odchodu Británie z Evropské unie. Vzhledem k tomu, že obyvatelé Skotska byli převážně pro setrvání v Evropské unii, mohlo by to separatistům navýšit zisk nových hlasů podporujících nezávislost Skotska.

¹⁹⁸ DVOŘÁKOVÁ, FERRAROVÁ: Separatistické tendence v současné Evropě, s. 37.

¹⁹⁹ N-VA. *Frequently asked questions* [online]. english.n-va.be, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://english.n-va.be/frequently-asked-questions#belgium>>.

Závěr

Tato diplomová práce se zabývala porovnáním separatistických stran ve Skotsku a v Belgii (konkrétně Vlámku). Pro region Vlámku jsem si zvolila hned dvě politické strany ke komparaci, a to N-VA a VB, neboť obě tyto strany považují prosazení nezávislého Vlámka za svůj hlavní cíl, zatímco v případě Skotska jsem pracovala pouze se stranou SNP. Hlavním cílem předkládané diplomové práce byla odpověď na to, jaké jsou hlavní podobnosti a odlišnosti mezi zkoumanými separatistickými stranami, jakými faktory tyto strany nejvíce ospravedlňují vytvoření nezávislého státu a zda lze spatřovat podobnosti ve způsobu prosazování nezávislosti Vlámka a Skotska.

Co se týká první výzkumné otázky, zde mohu konstatovat, že největší podobnosti lze spatřovat mezi N-VA a VB, jelikož v obou případech se jedná o strany vlámské, působící jak na regionální, tak na celostátní úrovni. Obě vlámské strany jsou stranami separatistickými, independentskými. Do těchto kategorií je zařazuji z toho důvodu, že jsou to strany, které si kladou za hlavní cíl prosadit nezávislost Vlámka na základě vcelku shodných důvodů. N-VA a VB se mnohem lépe komparovaly, neboť tyto strany působí přibližně stejnou dobu a z toho důvodu bylo jednodušší zkoumat jejich působnost v politické sféře, včetně jejich největších úspěchů. Důležitým rozdílem je, že o straně N-VA lze říci, že je mnohem umírněnějšího charakteru, zatímco VB přesto, že se mírně odklonil od programu tehdejšího Vlámského bloku, tak stále zůstal stranou, která prosazuje nezávislost Vlámka mnohem radikálnější cestou. Právě nový postoj k nezávislosti považuji v případě N-VA za hlavní důvod jejich vzrůstající volební úspěšnosti. V případě strany VB naopak lze spatřovat rapidní pokles voličů. Z toho usuzuji, že obyvatelé Vlámka věří mnohem více takové cestě k nezávislosti, kterou jim nabízí volební program strany N-VA, než nabízí VB, protože ji považují za mnohem reálnější k uskutečnění. K rozdílu v prosazení nezávislosti se vrátím u poslední výzkumné otázky. V souvislosti s SNP se všechny tři strany shodují v tom, že jsou to strany, které si kladou za hlavní cíl prosadit nezávislost svého regionu a v průběhu své působnosti vždy aktivně bojovaly za větší přenos pravomocí z centra na periferii. Hlavní rozdíly mezi SNP a N-VA a VB jsou v tom, že obě vlámské strany působí jak na regionální, tak na celostátní úrovni, zatímco SNP se do celostátní politiky zapojuje jen v minimální míře. Dokonce strana N-VA byla součástí federální vlády. Dalším podstatným rozdílem je dle mého názoru trvání existence stran, jelikož SNP působí v politice mnohem déle, a proto již dosáhla řady úspěchů, které například přinesly skotské vládě nové pravomoci, či možnost uspořádat referendum o nezávislosti Skotska v roce 2014. Na základě těchto poznatků si potvrzuji svoji hypotézu,

že všechny zkoumané strany se shodují v požadavcích vytvoření nezávislého regionu Skotska potažmo Vlámka, které jsou hlavními body programových tezí politických stran, jelikož na základě nich získávají své voliče. Hlavní rozdíly spatřuji v odlišném postavení stran na celostátní úrovni.

Druhá výzkumná otázka se zabývala hlavními faktory ospravedlňujícími nezávislost ve zkoumaných regionech. Zde jsem si stanovila hypotézu, že se strany budou shodovat v ekonomickém a politickém faktoru, ale nebudou se shodovat v argumentu odlišné národní identity a tuto hypotézu se mi také podařilo potvrdit. Pro výzkum této části diplomové práce jsem použila jednotlivé programové dokumenty vydané zkoumanými stranami z posledních deseti let. Tyto dokumenty mi byly obrovským přínosem, neboť v nich bylo možné nalézt podrobný rozbor všech argumentů pro nezávislost zkoumaných regionů. Komparace dokázala to, že hlavní odlišnost lze spatřovat v případě pojmání národní identity, jelikož Skotové chápou národní identitu jinak než Vlámové. Ve Skotsku neexistuje odlišná národní identita jako v celém Spojeném království, jelikož, zde nelze najít podstatné rozdíly v jazyku či kultuře. Co se týče Vlámka, zde je národní identita hlavním argumentem pro nezávislost u obou stran. N-VA i VB ve svých dokumentech často konstatují, že neexistuje jednotná belgická národní identita, jelikož Vlámové a Valoni spolu nesdílejí nejen stejné hodnoty a zájmy, ale také jazyk. Mnohem více se všechny tři zkoumané strany shodují u ekonomického argumentu. V případě SNP je jádro problému v nemožnosti plně hospodařit s ropnými nalezišti na skotském území a ve snaze udělat ze Skotska štědrý sociální stát. Vlámské strany vidí nutnost nezávislosti v souvislosti s tím, že považují Vlámko za mnohem bohatší region s aktivním hospodářstvím, který musí doplácet na ekonomicky pomalejší Valonsko. Argument politické odlišnosti považují za shodný, také u všech tří zkoumaných stran. Nejvíce lze spatřovat politickou odlišnost v případě Skotska, jelikož Skotsko by se chtělo ubírat jiným politickým směrem nejenom v rámci vnitrostátní politiky (prosazení štědrého sociálního státu), ale také v oblasti zahraniční politiky (nesouhlas s Brexitem).

Třetí výzkumná otázka je zaměřená na postup prosazení nezávislosti u zkoumaných regionů. Zde jsem v hypotéze předpokládala, že dojde ke shodě u všech tří stran. Tato hypotéza však nebyla potvrzena, protože postup je u vlámské strany N-VA odlišný od VB a SNP. Při komparaci se ukázalo, že strany se shodují v cíli, kterého chtějí dosáhnout, a tím je vytvoření samostatného Vlámka a Skotska. Strana N-VA se rozhodla pro cestu postupných kroků, kdy prvním cílem by byla transformace Belgie na konfederaci a až následně, po nějaké určité době, secese Vlámka. S tímto postupem nesouhlasí strana VB, ta je toho názoru, že konfederace by nevyřešila situaci, ba naopak by v zemi vzniklo mnohem větší napětí, než je doposud. Dle jejich

názoru existuje jen jediná možnost, a to je úplné odtržení se od Valonska. Jak SNP, tak VB by chtěly docílit nezávislosti formou uspořádání referenda.

Cíl diplomové práce považuji za splněný, jelikož jsem dokázala odpovědět na všechny tři výzkumné otázky. Zpracování diplomové práce vyžadovalo studium primárních dokumentů (programových tezí), mnohdy v cizím jazyce což bylo časově komplikované. Práce je přínosná v tom, že vymezuje současnou působnost hlavních separatistických stran a reaguje na aktuální faktory, kterými separatisté ospravedlňují nezávislost. Limitující je v tom, že diplomová práce je dokončena necelé dva měsíce před konáním voleb v Belgii a nemůže tak zahrnout jejich výsledky, které mohou přinést nové poznatky vhodné pro tuto práci. Do budoucna je třeba se zabývat aktuálními výsledky voleb v Belgii a zohlednit aktuální dění okolo Brexitu, jelikož dle výsledku dění ohledně odchodu z EU se mohou odvíjet další separatistické snahy ve Velké Británii.

Zdroje informací

1. Primární zdroje

Programové dokumenty politických stran

SNP. *Stronger for Scotland. Manifesto 2017* [online]. cloudfront.net, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na

<https://d3n8a8pro7vnm.cloudfront.net/thesnp/pages/9544/attachments/original/1496139998/Manifesto_2017.pdf?1496139998>.

SNP. *Stronger for Scotland. Manifesto 2015* [online]. lancs.ac.uk, [cit. 18. únor 2019].

Dostupné na <<http://ucrel.lancs.ac.uk/wmatrix/ukmanifestos2015/localpdf/SNP.pdf>>.

SNP. *Elect a local champion. Manifesto 2010* [online]. politicsresources.net, [cit. 18. únor

2019]. Dostupné na <<http://www.politicsresources.net/area/uk/ge10/man/parties/SNP.pdf>>.

SNP. *Manifesto 2007* [online]. politicsresources.net, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na

<<http://www.politicsresources.net/area/uk/ass07/man/scot/snp.pdf>>.

THE SCOTTISH GOVERNMENT. *Scotland's future* [online]. gov.scot, listopad 2013, [cit.

18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www2.gov.scot/resource/0043/00439021.pdf>>.

N-VA. *Manifest. Van De* [online]. kuleuven.be, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na

<[https://www.kuleuven.be/thomas/uploads/file/community/open/155839/Nieuw-Vlaamse_Alliantie_\(N-VA\).htm](https://www.kuleuven.be/thomas/uploads/file/community/open/155839/Nieuw-Vlaamse_Alliantie_(N-VA).htm)>.

N-VA. *Plan V* [online]. n-va.be [cit. 28. únor 2019]. Dostupné na

<https://www.nva.be/sites/default/files/documents/PDF/planv.pdf?fbclid=IwAR2oJIam7ejKFwn_R6zZoiJeO99wIiezWCTPIMVjmppWBPDYJINqBmGW7Cw>.

VLAAMSBELANG. *Eerst onze mensen* [online]. vlaamsbelang.org, [cit. 6. únor 2019].

Dostupné na

<<https://www.vlaamsbelang.org/wpcontent/uploads/2016/08/20140318ProgrammaVerkiezingen2014.pdf>>.

VLAAMSBELANG. *Hoofdstad-manifest* [online]. vlaamsbelang.org, [cit. 6. únor 2019].

Dostupné na <<https://www.vlaamsbelang.org/wp-content/uploads/2016/08/hoofdstadmanifest.pdf>>.

VLAAMSBELANG. *Identit* [online]. vlaamsbelang.org, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na

<https://www.vlaamsbelang.org/wp-content/uploads/2016/08/ManifestIdentiteit.pdf?fbclid=IwAR3wauK_xiaoEAjQKzpvz7odp_u siROGukNA_A9cHqETc2xTtywkKxlxog>.

VLAAMSBELANG. *Verkiezingen programma 2014* [online]. vlaamsbelang.org, [cit. 18.

únor 2019]. Dostupné na <<https://www.vlaamsbelang.org/wp-content/uploads/2016/08/20140318ProgrammaVerkiezingen2014.pdf>>.

Webové stránky politických stran

SNP. *Campaigns* [online]. snp.org, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.snp.org/campaigns/independence/>>.

N-VA. *Frequently asked questions* [online]. english.n-va.be, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://english.n-va.be/frequently-asked-questions#belgium>>.

N-VA. *Standpunten* [online]. english.n-va.be, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.n-va.be/standpunten/staatsvorming>>.

N-VA. *History* [online]. english.n-va.be, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://english.n-va.be/history>>.

VLAAMSBELANG. *De partij* [online]. vlaamsbelang.org, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.vlaamsbelang.org/de-partij/>>.

Internetové zdroje

Agreement between the United Kingdom Government and the Scottish Government on a referendum on independence for Scotland. Edinburgh, 15 October 2012[online]. The National Archives, 2012 [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130102230945/http://www.number10.gov.uk/wp-content/uploads/2012/10/Agreement-final-for-signing.pdf>>.

PARTIES AND ELECTIONS AND EUROPE. *Flanders* [online]. parties-and-elections.eu, [cit. 4. únor 2019]. Dostupné na <<http://www.parties-and-elections.eu/flanders.html>>.

PARTIES AND ELECTIONS AND EUROPE. *Belgium* [online]. parties-and-elections.eu, [cit. 4. únor 2019]. Dostupné na <<http://www.parties-and-elections.eu/belgium.html>>.

PARTIES AND ELECTIONS AND EUROPE. *Scotland* [online]. parties-and-elections.eu, [cit. 4. únor 2019]. Dostupné na <<http://www.parties-and-elections.eu/scotland.html>>.

PARTIES AND ELECTIONS AND EUROPE. *United Kingdom* [online]. parties-and-elections.eu, [cit. 4. únor 2019]. Dostupné na <<http://www.parties-and-elections.eu/unitedkingdom.html>>.

SCOTTISH GOVERNMENT. *Government Expenditure and Revenue Scotland 2017-2018* [online]. gov.scot, 22. srpna 2018, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.gov.scot/publications/government-expenditure-revenue-scotland-2017-18/>>.

SECRETARY OF STATE FOR SCOTLAND. *Scotland analysis: Devolution and the implications of Scottish independence*[online]. gov.uk, únor 2013, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/79417/Scotland_analysis_Devolution_and_the_implications_of_Scottish_Independan..._1_.pdf>.

2. Sekundární zdroje

Odborná literatura

BREUILLY, John. *Nationalism and the state*. 2. vyd. Chicago: University of Chicago Press edition, 1994. 474 s.

CABADA, Ladislav. CHARVÁT, Jakub. STULÍK, Ondřej. *Současná komparativní politologie*. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2015. 319 s.

DANICS, Štefan, TEJCHMANOVÁ, Ladislava. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. Praha: UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA, 2017. 420 s.

DESCHOUWER, Kris. *Politics beyond the state: actors and policies in complex institutional settings*. Brusel: VUBPRESS Brussels University Press, 2007. 295 s.

DE WINTER, Lieven. *Regionalist parties in Western Europe*. Routledge, London and New York, 1998. 278 s.

DUVERGER, Maurice. *Politické strany*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2016. 492 s.

FIALA, Vlastimil, ŘÍCHOVÁ, Blanka a kol. *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. Praha: Moneta-FM, 2002. 616 s.

HARVIE, Christopher. *Scottish Society and Politics 1707-1994*. 2. vyd. London: Routledge, 1994. 248 s.

HLAVÁČEK, Pavel. JUREK, Petr a kol. *Politické systémy anglosaských zemí*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2014. 247 s.

HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír, ŠEDO, Jakub. *Politické systémy*. Brno: Barrister & Principal, 2011. 292 s.

HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus*. Čítanka textů. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2003. 451 s.

KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavy států Evropské unie. Díl první, Ústavní texty Belgie, Dánska, Finska, Francie, Irska, Itálie, Lucemburska, Německa, Nizozemí, Portugalska, Rakouska, Řecka, Španělska, Švédsko a Velké Británie*. 2. vyd. Praha: Linde, 2004. 795 s.

MIDWINTER, Arthur, KEATING, Michael, MITCHELL, James. *Politics and Public Policy in Scotland*. London: MACMILLIAN EDUCATION LTD, 1991. 240 s.

ŘÍCHOVÁ, Blanka a kol. *Komparace politických systémů II*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Oeconomica, 2004. 229 s.

ŘÍCHOVÁ, Blanka a kol. *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2009. 290 s.

SARTORI, Giovanni. *Strany a stranické systémy. Schéma pro analýzu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. 466 s.

STRMISKA, Maxmilián. *Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velká Británie a Severní Irsko*. 1. vyd. Praha: Centrum pro studium demokratické kultury, 1998. 201 s.

STRMISKA, Maxmilián. *Regionální strany, stranické systémy a teritoriálně-politický pluralismus*. Brno: Mgr. Anton Paisera-AP, 2005. 143 s.

Odborné články a příspěvky

DANDOY, Régis. Ethno-regionalist parties in Europe: a typology. *Perspective on Federalism*, 2010, roč. 2, č. 2, s. 194-220.

DVOŘÁKOVÁ, Kateřina. FERRAROVÁ, Miroslava. Separatistické tendence v současné Evropě: Katalánsko, Skotsko a Vlámko na cestě k nezávislosti? *Politologická revue*, 2014, roč. 21, č. 4, s. 31-62.

GUIBERNAU, Montserrat. Secessionism in Catalonia: After Democracy. *Ethnopolitics: Formerly Global Review of Ethnopolitics*. 2013, roč. 12, č. 4, s. 372.

SANJAUME, Marc. *Quebec, Scotland and Catalonia: How secessionist political parties legitimize political independence* [online]. International Political Science Association, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <http://paperroom.ipsa.org/papers/paper_13615.pdf>.

VLACHOVÁ, Klára. ŘEHÁKOVÁ, Blanka. Národ, národní identita a národní hrdost v Evropě. *Sociologický časopis*, 2004, roč. 40, č. 4, s. 489-508.

Internetové zdroje

BBC. *EU referendum. Results* [online]. bbc.com, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <https://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results>.

BBC NEWS. *Belgium's PM Charles Michel submits resignation amid migration row* [online]. bbc.com, 19. prosinec 2018, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.bbc.com/news/world-europe-46611320>>.

BELGIUM.BE. *Geographical description of Belgium* [online]. [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <https://www.belgium.be/en/about_belgium/country/geography>.

BELGIUM.BE. *The powers of the Regions* [online]. [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <https://www.belgium.be/en/about_belgium/government/regions/competence>.

BELGIUM SENATE. *The composition of the Senate* [online]. [cit. 20. únor 2019]. Dostupné na <<http://www.senaat.be/english/SenateCompoEN.html>>.

BLACK, Andrew. *At-a-glance: Scottish government cabinet* [online]. bbc.com, 20. května 2011, [cit. 4. únor 2019]. Dostupné na <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-13461467?fbclid=IwAR02V4XHxq_IWF9FVSWTSBIHGjTkLQMcVQLm_36bC-5x_QsR6_lyypqZrI>.

ČTK. *Skotská ekonomika loni zaostala za Británií nejvíce za šest let* [online]. investicniweb.cz, 5. dubna 2017, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.investicniweb.cz/news-skotska-ekonomika-loni-zaostala-za-britanii-nejvice-za-sest-let/>>.

GOV.UK. *Devolution settlement: Scotland* [online]. gov.uk, 20. února 2013 [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.gov.uk/guidance/devolution-settlement-scotland>>.

FINANCIAL TIMES. *Belgium: a nation divided by more than two languages* [online]. ft.com, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <https://www.ft.com/content/c45dfbd4-7349-11e5-bdb1-e6e4767162cc?fbclid=IwAR11Oy6U_i1txL7-FYeov7UZrYg2WYIXQ_ygDCL6KJLbmaWj9_AKwIV5FYs>.

INSTITUT POLITICKÉHO MARKETINGU. Slovník politického marketingu: Stranické systémy [online]. Politickymarketing.com, [cit. 18. ledna 2019]. Dostupné na <<http://politickymarketing.com/glossary/stranicke-systemy>>.

IRE. *Belgický premiér oznámil demisi. Jeho vláda se rozpadla kvůli globálnímu paktu OSN o migraci* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 18. prosinec 2018, [cit. 19. únor 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2684138-belgicky-premier-oznamil-demisi-jeho-vlada-se-rozpadla-kvuli-globalnimu-paktu-osn-o>>.

KRISTEN, Vojtěch. *Katalánsko není jediné. 7 dalších států v Evropě, kde bují separatistické nálady* [online]. info.cz, 1. října 2017, 2008 [cit. 28. březen 2019]. Dostupné na <<https://www.info.cz/svet/katalansko-neni-jedine-7-dalsich-statu-v-evrope-kde-buji-separatisticke-nalady-16820.html>>.

MCKENNA, Kevin. *If Nicola Sturgeon wants a new referendum, now is the time to set the timetable* [online]. theguardian.com, 14. říjen 2018, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/oct/14/do-not-dither-nicola-sturgeon-set-a-new-referendum-in-train-now?fbclid=IwAR0zQwuXmAfncDztpgYwHvCOYpL0jN70GB7L7IrXUZH4Xe2uksFc2iUKYSg>>.

MNOOKIN, Robert. VERBEKE, Alain. *Bye bye Belgium? - Opinion - International Herald Tribune* [online]. 20. prosinec 2006, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.gov.uk/guidance/devolution-settlement-scotland>>.

MUNDO. *Dějiny Skotska* [online]. mundo.cz, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.mundo.cz/skotsko/dejiny>>.

NOVÁK, František. *U Skotska bylo objeveno největší ložisko plynu za deset let. Těžaři v Británii jsou optimisté* [online]. euro.cz, 11. února 2019, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.euro.cz/byznys/skotsko-nejvetsi-lozisko-plynu-severni-more-tezari-jsou-optimiste-1439334>>.

O'LEARY, Elizabeth. *Sturgeon will give clarity on Scottish independence push in coming weeks* [online]. uk.reuters.com, 11. ledna 2019, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <https://uk.reuters.com/article/uk-britain-eu-scotland/sturgeon-will-give-clarity-on-scottish-independence-push-in-coming-weeks-idUKKCN1PB1K3?fbclid=IwAR2t8tApIcQaegbztZe5ehb-919H7uGqc1lLsKEe3l4o_mnNbcf6Oc-IWOY>.

SCOTTISH GOVERMENT. *About the Scottish Government* [online]. gov.scot, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.gov.scot/about/>>.

SMITH-SPARK, Laura. *Scotland's vote on independence: What you need to know* [online]. cnn.com, 18. září 2014, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<http://edition.cnn.com/2014/09/09/world/europe/scottish-referendum-explainer/index.html>>.

SUCHAK, Neal. *SNP Manifesto - what Scottish recruiters need to know* [online]. rec.uk.com, 30. května 2017, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <https://www.rec.uk.com/news-and-policy/corporate-blog/snp-manifesto-what-scottish-recruiters-need-to-know?fbclid=IwAR0SvzA6IHWI-QwPH6TZLX6iZxGHnGRU9Vi2w9YilNZ_9qSm9Zc9Xo9Wt5o>.

THE OPEN UNIVERSITY. *The 2014 Scottish Independence Referendum - Why was there a NO vote?* [online]. open.edu, 15. března 2015, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.open.edu/openlearn/people-politics-law/the-2014-scottish-independence-referendum-why-was-there-no-vote>>.

THE GUARDIAN. *Scottish independence referendum: final results in full* [online]. theguardian.com, 18. září 2014, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.theguardian.com/politics/ng-interactive/2014/sep/18/-sp-scottish-independence-referendum-results-in-full>>.

THE GUARDIAN. *Scottish independence: everything you need to know about the vote* [online]. theguardian.com, 9. září 2014, [cit. 18. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.theguardian.com/politics/2014/sep/09/-sp-scottish-independence-everything-you-need-to-know-vote>>.

THE GUARDIAN. *Scottish independence referendum deal signed by Cameron and Salmond* [online]. theguardian.com, [cit. 28. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.theguardian.com/politics/2012/oct/15/scottish-independence-referendum-cameron-salmond>>.

ZENKER, Petr. *Velká Británie* [online]. euroskep.cz, [cit. 6. únor 2019]. Dostupné na <<https://www.euroskep.cz/397/sekce/velka-britanie/>>.

ZROSTLÍK, David. *Stranický systém-Spojené království Velké Británie a Severního Irska* [online]. E-polis.cz, 7. únor 2008 [cit. 18. ledna 2019]. Dostupné na <<http://www.e-polis.cz/clanek/stranicky-system-spojene-kralovstvi-velke-britanie-a-severniho-irska.html>>.

Anotace

Diplomová práce se zabývá komparací separatistických stran v Belgii (konkrétně oblast Vlámka) a Skotska. Politické strany jsou v těchto konkrétních případech hlavními aktéry prosazující nezávislost. Hned zpočátku jsou vymezeny základní pojmy, jako jsou národní identita a nacionalismus, region a regionalizace, separatismus, secese a jednotlivé druhy separatistických politických stran. Nejprve je v textu nastíněn vztah centra a periferie u Skotska, i u Vlámka. V procesu devoluce a federalizace získaly zkoumané regiony větší míru autonomie.

Práce charakterizuje hlavní separatistické strany Skotska (SNP) a Vlámka (VB a N-VA) od jejich založení až do současnosti. Značná část textu je věnována postavení stran vůči jiným politickým aktérům, jak na celostátní, tak na regionální úrovni včetně dosažených volebních úspěchů. Následně práce pojednává o hlavních faktorech, kterými strany ospravedlňují vytvoření nezávislého území, mezi které patří národní identita (jazyk), ekonomika a politická odlišnost. Současně s tím diplomová práce obsahuje popis způsobu, jakým by politické strany chtěly docílit nezávislosti včetně rozboru dosažených úspěchů. V závěrečné části probíhá komparativní analýza vztahu centra a periferie, vývoje a struktury stran, ospravedlnění odtržení a způsobu prosazení nezávislosti.

Klíčová slova

Separatismus-secese-národní identita-Belgie-Vlámko-Skotsko-politické strany-Skotská národní strana-Vlámský zájem-Nová vlámská aliance

Annotation

This thesis is focused on a comparison of separatist parties in Belgium (specifically the Flanders region) and Scotland. Firstly, the study outlines key terms, like national identity and nationalism, region and regionalisation, separatism, secession, and individual types of separatist political parties. Next is described the relation of the central and regional governments. In the process of devolution and federalisation, the analysed regions gained higher degree of autonomy.

The study then depicts the major separatist parties of Scotland (SNP) and Flanders (VB and N-VA) and their historical evolution. The following significant part of the study pays attention to the position of these parties in comparison to other political organisations, both on national and regional level, including electoral achievements. Furthermore, the thesis discusses the main motivators of autonomy such as national identity (language), economy and political difference, which are used as arguments for territorial independence. In addition, the study elaborates on the approaches of individual parties towards independence, and their achievements. The final section presents a comparative analysis of the relation of the central and regional governments, development and structure of the separatist parties, justification of secession and the approach towards enforcement of independence.

Key words

Separatism-Secession-National Identity-Belgium-Flanders-Scotland-Political Parties-Scottish National Party-Flemish Interest-New Flemish Alliance